mavi nota

AYLIK MÜZİK VE SANAT DERGİSİ • YIL: 1 • HAZİRAN 1993 10.000 TL.

SAYI 6

BU SAYIDA:

- ayşe sevim
- nesrin sümer
- roch de chamfort
- (çeviren: kenan sarıalioğlu)
- sting
- suat kurtuldu
- hacı ârif bey (mavi nota)
- yusuf katipoğlu
- osman r. aksu
- attilâ aşut
- şinasi özdenoğlu
- m. nazmi özalp
- monserrat caballer
- selahattin gündoğdu

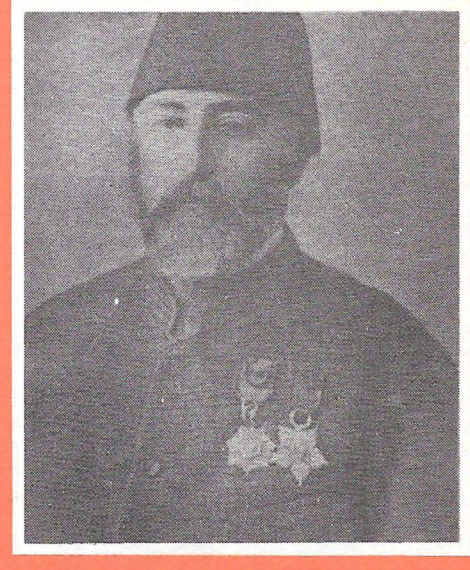

Mavi Nota'dan

Merhaba,

Sanat Danışmanımız **Ahmet Özer**, **1993 Yunus Nadi Ödülleri**, **Edebiyat Ana Dalı**'nda, **"Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün"** adlı yayımlanmamış şiir kitabıyla birincilik ödülünü şair **Hüseyin Yurttaş**'la paylaştı. Danışmanımız şair **Ahmet Özer**'i kutluyor, mutluluğunu paylaşıyoruz.

Haziran ayı ile yaz mevsimine adım attığımız şu günlerde, herkes tatile artık iyice kendini hazır hissediyor. Tam anlamıyla bir **"yaz rehaveti"** yaşanıyor. Kitap, dergi, gazete satışları hissedilir ölçüde azalırken radyo ve televizyon gibi yayın organları da **"yedekteki"** malzemelerini kullanıp daha vurucu ve önemli olan **"iddialı"** dizi, söyleşi gibi malzemeleri, eylül ayında başlayacak olan sonbahar sezonuna bıraktılar. Geçen sayımızda söz ettiğimiz gibi, bütün sektörlerde tatil heyecanı artık iyice yaşanmaya başlanmıştır.

Müzik ve ona bağlı olarak **"show business"** ise tam karşıt olarak hareketli ve yoğun bir sezona girer Haziran ayı ile birlikte Nisan ve Mayıs aylarında sanatçılar yeni albümlerini yayınlayıp, yaz başında bu albümlerin reklam turlarına ve konserlerine başlarlar. Kaset, LP ve CD satışları yaz boyunca yüksek bir seyir izlerken konser alanları dolup boşalır. **"Canlı müzik"** yapılan kafe ve barlar yazlık mekanlarına taşınırlar. Çünkü tatile çıkan insanlar dinlenmek, eğlenmek ve yazın zevkini çıkarmak isterler. Yazın yaşanan bu tatil heyecanı yaklaşık beş ay süre ile müzik endistrisini canlı ve hareketli tutar.

Mayıs sayımızda siz okurlarımıza yaz konserlerinin listesini sunmuştuk. Tatil sırasında dinleyebileceğiniz yaz albümlerinden birkaçını bir liste halinde sunuyoruz:

- **Mick Jagger** "Wandering Spirit"
- **Depeche Mode** "Songs Of Faith And Destruction"
- **James Brown** "Universal James"
- **Duran Duran** "Duran Duran"
- **Wendy James** "Now Ain't The Time For You"
- **Lenny Kravitz** "Are you Gonna Go My Way"
- **Naughty By Nature** "19 Naughty II"
- **Van Halen** "Live: Right Here Right Now"
- **Aaron Neville** "The Grand Tour"
- **Qlroboys** "Bitter Sweet And Twist"

Türk çoksesli müziğinin öncüsü, besteci, etnomüzikolog ve öğretmen **Ahmet Adnan Saygun**'u (1907 - 1991), Şubat sayımızın metronom bölümünde anmıştık. Her türde, her çeşitte çalgı topluluğu solo, büyük orkestra, şan ve opera için 75 eser veren **Ahmet Adnan Saygun** artık **"compact disc"**te yaşıyor. **Saygun**'un bugüne kadar yayımlanan compact disc'lerdeki yapıtları şunlar:

- **İnsan üzerine deyişler,** Op. 60 Işın Güyer, Budapeşte Senfoni Ork. Hikmet Şimşek, Hungaraton.
- **Yunus Emre Oratoryusu,** op. 26 M. Ozgüç, C. Kıyıcı, P. Kırgız, B. Ateşoğlu, H. Şimşek, Ankara Devlet Opera Korosu ve Ork.
- **Koro için çeşitlemeler,** Kültür Bakanlığı Çok Sesli korosu, Hikmet Şimşek, Hungaraton.
- **Beş Türkü,** Op. 41 Ayhan Baran, Budapeşte Filarmoni Orkestrası, Hikmet Şimşek, Hungaraton.
- **Yaylı Çalgılar Dörtlüsü,** Op. 27 no.1 Anadolu Kuarteti, Hungaraton.
- **Aksak tartılar üzerine 12 prelüd,** Op. 45 Sonatine Op. 15 Gülsin Onay, Ritme / Aulos
- **Viyola konçertosu,** Op.59 Ruşen Güney, Londra filarmonu Orkestrası Gürer Aykal, Koch / Schwann.
- **Yunus Emre'den seçmeler,** Op.23 ve Op. 41 türkülerden Seçmeler Atilla Manizade, Sofya Radyo Senfoni Orkestrası Erol Erdinç, OPR Classic.
- **Piyano konçertoları: Birinci konçerto,** Op. 34; ikinci konçerto Op.72 Gülsin Onay, NDR Hannover Orkestrası Gürer Aykal, Schwann - Koch.

Sözü compact disc'lerden açmışken, geleneksel müziğimizin **"klasik"** ve **"neo - klasik"** dönem bestakarlarıda artık compact disc'lerde yaşıyor. Geleneksel müziğimiz adına çok sevindirici olan bu çalışmaları sizlere duyurmanın mutluluğunu yaşarken yapıtları gerçekleştiren **Göksoy Plakçılık ve Görüntü Hizmetleri A.Ş.** firmasını ve yapıtların müzik yönetmeni **Ergin Kızılay**'ı kutluyoruz. Türk Müziğinin yeni sesleri tarafından oluşturulan yapıtların listesini aşağıda sunuyoruz:

- **12 ünlü bestekara ait 12 seçkin eser** (M. Nurettin Selçuk, S. Kaynak, H. Arif Bey, S. Pınar, Zeki A. Ataergin, R. Elkutlu, Ş. İçli, Dede Efendi, S. İnal, Zekai Dede, Itri, Tanburi Ali Bey.)
- Unutulmayan Besteciler - **Selahattin Pınar**
- Unutulmayan Besteciler - **Münir Nurettin Selcuk**
- Unutulmayan Besteciler - **Sadettin Kaynak**
- Unutulmayan Besteciler - **Cevdet Çağla**
- Unutulmayan Besteciler - **Şevki Bey**
- Unutulmayan Besteciler - **Hacı Arif Bey**

Trabzon'da yeni bir Kültür - Sanat dergisi yayın yaşamına hazırlanıyor. **"Yeni Çizgi"** adını taşıyan bu derginin sorumlu yayın yönetmenliğini, değerli arkadaşımız **Sema Kurtuldu** üstlendi. Dergi çıkartmanın zorluğunu düşünerek, genç arkadaşlarımıza başarılar diliyoruz.

Trabzon Gazeteciler Cemiyeti'nin 1993 yılı etkinlikleri sürüyor. Trabzon'un müzik alanında yetiştirdiği önemli bir değer olan, 3.2.1993 günü kaybettiğimiz müzisyen ve keman virtiözü **Temel Şükrü Doğru,** 10. Haziran günü **Hamamlızâde İhsanbey Kültür Merkezi**'nde adına düzenlenen görkemli bir geceyle anıldı. Emeği geçen herkesi kutluyoruz.

Araştırmacı - yazar **Arslan Pulathanell** ağabeyimizin dergimiz için uzun bir çalışma sonucu ortaya çıkardığı; müzik adamlarımızın doğum ve ölüm tarihlerini içeren diziyi, Temmuz sayımızdan itibaren yayımlamaya başlıyoruz. İlginizi, **Arslan Pulathanell** ağabeyimizin emeğine saygı olarak değerlendiriyoruz.

Etkinliklerimiz çerçevesinde açılan ve oldukça ilgi gören **"Geleneksel 1. Müzik Sergimize"** katkılarından dolayı; **Şair Gündoğdu Sanımer**'e, **Araştırmacı - Yazar Arslan Pulathanell**'ye, **Araştırmacı - yazar - müzisyen Dr. Mehmet Nazmi Özalp**'e, **Şair Ahmet Özer**'e, **Trabzon Belediyesi Kültür Müdürü Kenan Sarıalioğlu**'na, **EFOR Masaüstü Yayıncılık, İsmail Fandaklı**'ya **Atamaks Ltd. Şti.**'ne, **Hatice Öksüz**'e, **İlker Danişoğlu**'na ve **Trabzon Belediyesi Mahmut Gologlu Kültür Merkezi personeli**'ne samimi teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Haziran ayında yitirdiğimiz romantik bestekarımız **Hacı Arif Bey**'i metronom bölümüzde anıyoruz. Şarkı vadisinin eşsiz ve usta bestakarını 28. Haziran. 1884 de kaybetmiştik. **Udi** ve **Neyzen Cemal Efendi** (7.6.1945), **Fehmi Tokay** (28.6. 1959), **Refik Fersan** (13.6.1965), **Cevdet Kozanoğlu** (26.6.1986), **Dramalı Hasan Güler** (18.6.1984) Haziran ayında yitirdiğimiz değerlerimiz. Saygıyla anıyoruz.

Fransızların **"cennet kuşu"** lakabını taktığı **Vanessa Paradis**'i hatırlamamak mümkün mü? 5 yıl kadar önce yayımladığı **"Joe Le Taxi"** adlı parçayla ününü taa **İngiltere** ve **Amerika**'ya kadar taşıran, müzik severler cephesinde çalmadık kalp bırakmayan 18'lik **Vanessa**, artık tamamen **Lenny Karavitz**'in kanatları altında, gerçek bir şarkıcı olma uğraşında. Ülkemizde de dünyayla aynı zamanda yayımlanan ve **Vanessa**'nın adını taşıyan yeni albümü, bebek sesli **Paradis**'nin uğraşında epeyce yol katettiğini kanıtlıyor. Öyle ki, **Lou Reed** imzalı **Velvet Underground** klasiği **"I'm Waiting For That Man"**i bile yorumlamaktan çekinmemiş ve **Vanessa** şarkıyı gerçekten iyi yorumlamış. Aynı zamanda 45'lik olarak çıkan **"Be My Baby"** ve **"Sunday Monday"** gibi parçalarda hafif **Psychedelic** tonların hemen farkedildiği **"Vanessa Paradis"** albüm, bu kızı ciddiye almaktan kaçınanlara verilmiş anlamlı bir yanıt niteliğinde. Bahse gireriz ki, bu albüm; kaçırırsanız sizin de **"Ah keşke..."**yle başlayan cümleler kurmanızı sağlayacak bir albüm.

Sizlerle söyleşiye doyum olmuyor. Ama dergimizi oluşturmak için emek veren kalemlere de söz hakkı vermek gerekiyor. Çünkü bu dergi onların kalemlerinden akan emeklerle oluşuyor ve sizlere ulaşıyor. Kalemlerimiz yazdı, sıra sizde.

Temmuz sayımızda buluşmak dileğiyle, müzikle yoğrulmuş tatil günleri sizlerin olsun.

Müfit Semih BAYLAN
Genel Yayın Yönetmeni

Su kaynağından orkestralara

● Ayşe SEVİM

Müzik sözcüğünün kökeni de, müze sözcüğü gibi eski Yunan mitolojisine dayanmaktadır. Eski Yunanda **Müzler (Mousa)** adı verilen 9 kızkardeşin doğadaki güçlerin insan görünümündeki güçleri olduğunu inanılmıştı. Su kaynakları ve akarsuların seslerinde bir şiir ve armoni bulunduğu için önceleri bunlar salt şiir ve şarkı ilahileri olarak görülmüştür. Çeşitli buluntularda, kabartma yada resimlerle tanımlanan bu zarif ve güzel 9 kızkardeş doğanın iyi, güzel ve esin veren güçleriyle ilgiliydiler Yunan mitolojisine göre. Bir adları da esin perileriydi. Kısaca müziğe ad olan unsur, doğanın öz kaynaklarında oluşan hoş seslerin esiniydi. İnsanlar varolmadan önce de doğa şiir ve şarkısını söyledi uzun süre. İnsanın oluşumundan sonra esin perilerini gönderdi kendi müziklerini yapsınlar diye. Müzler daha sonraları ise tarih, astronomi, dans, şiir, şarkı, komedi, trajedi ve hitabet gibi bazı bilim, fikir ve sanatların temsilcileri olarak ayrı ayrı kimliklerle tanımlanmışlardır.

Londra British Müzesi uzmanlarından **Ian Jenkins**'in **"Bir Atina'lının Çocukluğu"** adlı, kısa, sevimli kitabını okumanızı salık veririm(*). Müzenin çok zengin koleksiyonundan yararlanarak, doğumundan erişkinliğine değin M.Ö.5 inci yüzyıllarda Yunanistan'da bir çocuğun nasıl eğitildiği konusunda bilgiler veren **Jenkins'e** göre; çocuklar önceleri salt müzik ve spor eğitimi alıyordu. Okuma yazma daha sonra zorunlu hale getirilmişti. Günümüze oranla ileri bir düzeyde olan eğitim sisteminde kulaktan bilgilendirmenin asıl ağırlığı müzikteydi. Erişkinler için de müzik günlük hayatın bir parçasıydı. Akşamları ocağın etrafında oturup **Homeros**'un ve diğer ozanların eserleri terennüm edilirken müzikle eşlik edilmesi gelenekti. Her evde bir **Lyra** (**lir**) ya da **aulos** (kavala benzer nefesli bir çalgı) görmek olasıydı.

Jenkins'den birşey daha öğreniyoruz. Yunanistan'da dönüşümlü olarak düzenlenen şenliklerde çoğu kez müzik yarışmaları da yapılıyor, gençlerden oluşan korolar her şenlikte eğlencenin bir parçası olarak mutlak bulunuyordu. Şarap tanrısı onuruna Atina'da düzenlenen ve diğer ülkelerde de izlemeye gelenlerin olduğu büyük festivale her kabile 50 erkek çocuktan oluşan bir koro ile katılıyordu. Atina'nın o zamanki nüfusunun kabile adı verilen 10 bölgeden oluştuğunu gözönüne alırsak 500 kişilik bir koronun etkinliğini düşünebiliyor musunuz? Eski Yunanda düşüncenin, bilimin, uygarlığın böylesine gelişmiş olmasından müziğin katkısı küçümsenebilir mi?

Evet müziğin bir su kaynağından çağlayarak varoluşu dünyamızın geçmişi kadar eski. İnsanlarla birlikte gelişmiş ve büyümüş. Yaşamımızda önemli ve gerekli. Doğadaki iyi güçlerin temsilcisi. Belki de kötü güçlerin karşıtı. Eskiden içlerinde kötü ruhlar taşıdığına inanılan hastalar müzikle tedavi ediliyordu. Bugün neden denemiyoruz. Amerikalı yazar ve müzik adamı **John Erskine** ne güzel demiş: **"müzik kötü söyleme olasılığı olmayan tek dildir."** ●

(*) ***Antik Devirde Çocuk Eğitimi*** *olarak dilimize çeviren Hasan Malay, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.*

yaşamak / ölmek

nesrin sümer

hangisi doğru
özgürlük
kuşun kanadında mı
insanın yüreğinde mi
hangisi doğru
sevmek mi
nefret etmek mi

hangisi doğru
gül mü bülbüle
bülbül mü güle aşık

herşey karmakarışık

hangisi doğru
yaşamak mı daha acı
ölmek mi

"Öyle kızlar vardır ki..."

● Roch De CHAMFORT
(Çeviren: Kenan SARIALİOĞLU)

● Talih, karekterimin önünde boyuneğen engelleri aşarak bana ulaşacaktır.

● Talihsiz adam, sırtüstü düşer, burnunu kırar.

● Her alçakça suçu kabullenmenin mutlaka bir yolu vardır.

● Yüce düşüncelerin yüzünde hüzün okunur.

● İnsanlar akıl'la yönetilirler: Santranç iyiniyetle oynanmaz.

● Hayvansı kişiler ölümü göze almadan gururlu bir soluk alamazlar: Köle ruhlular özgürlük ortamında yaşayamazlar.

● Bir prens yoksullardan sözederek dalkavuklarına şöyle diyordu: "Onlara bir şey verilsin verilmesin, bu aşağılık insanlar her zaman isterler."

● Zenginlik içinde yüzen yaşlılar gençlere göre bozulmuş durumdadırlar: Çürüme olgunluğun ardından gelir.

● Ancak şımarmayan yoksulluk erdemdir: Hizmetçinin kediyle öğle yemeği ona kusur sayılmaz.

● İyilik yapanlar genellikle kenti alıp kaleye bırakan cömert beceriksizlere benzerler.

● Büyük adamlar tutkuların çağı geçtikten sonra başyapıtlarını verirler: Yanardağların püskürmesinden sonra toprağın daha verimli olduğu gibi.

● Çok bilgili olmakla bilge olunmaz: çok askerle iyi bir komutan olunmayacağı gibi.

● Tam birini yitireceği anda ötekini doğuran hayal gücü, her mevsim açan bir gül ağacına benzer.

● İnsan erdemi gönülden diliyorum ama, gerçeği akla uygun bir biçimde bulmayı isteyemez.

● Kendine kul - köle olunmasını istemeden iyilik yapanlar azdır.

● Yararlan ve yararlandır, ne sana ne başkasına kötülük etmeden: İşte ahlak!

● Pek aşırı ve ince dostluk, bir gülün kıvrımından bile yaralanır.

● İçtenlikle yapılmayan her iyilik tiksinti vericidir.

● Aşktan sonra gelen evlenme, alevden sonra gelen duman gibidir.

● Karşıtlık o kadar doğaldır ki çoğu evde bütün geceyi karı-koca arasında geçirir.

● İzdivaçların en kötüsü kalbe ait olandır.

● En temiz bir aşk bile ruhu küçük tutkulara açar.

● Aşkta her şey gerçek ve her şey yalandır. Hakkında saçmalık kabul etmeyen yalnız aşktır.

● Göbeğin altında ne din bulunur, ne hakikat!

● Duygular konusunda değeri biçilebilen şeyin değeri yoktur.

● Öyle kızlar vardır ki kendini satar, ama vermez!

●

Sting, 2 Temmuz'da Efes Antik Tiyatro'da, 4 Temmuz'da İnönü Stadı'nda hayranlarının karşısında olacak.

Bir sempozyumun ardından

● Suat KURTULDU

Karadeniz Teknik Ünuversitesi'ne bağlı, Fatih Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü'nün organize ettiği, Birinci Ulusal Müzik Eğitimi Senpozyumu, "Müzik Türlerinin Eğitimdeki Yeri" başlığı altında, çeşitli müzik eğitimi veren resmi kurumların bildirileri ile yaşanmış ve örnek teşkil eden bazı konserlerle süslenerek bitmiş.

Bitmiş diyorum, çünkü, Trabzon'un aktif, en yaşlı, Türk Sanat Müziği mensubu olarak, ne bir davet aldım, ne de bir davetiye... (*) Kendilerine bazı sorular yönelttiğim birkaç yetkili, bu sempozyumun, eğitim kurumları düzeyinde ele alındığını, o sebeple, bu şehirdeki müzisyenlerin görüşlerine zaman ayıramadıklarını belirttiler.

Aslında, bu konuyu, daha düşünce planında iken hatalı düşündüklerini ifade ettim, Sayın Sabri Yener beye. Dünyada, din duygusundan sonra en yaygın olan duygunun, sanat olduğunu anlatırken, sanatın okullara hapsedilemeyeceğini, fakat, ilminin öğretilebileceğini, sanatın, onun ilminden daha üstün olduğunu ve usta çırak ilişki ve terbiyesi ile yetişen sanatçıların ihmal edilmesinin, mektepli - alaylı zihniyetinin ayrımcı özelliğini yansıttığını söyledikten sonra, on, yirmi, otuz, kırk yıl bu işin içinde yoğrulmuş olan insanların böyle bir sempozyumda, mutlaka söyleyecek bir şeylerinin var olduğunu ve bunu yapabilecek en az beş altı kişinin Trabzon'da bulunduğunu anlattım. Ayrıca, mektep mezunu olmayan nice sanatçının varlığının gözardı edilmesinin, bu ilmin yapısına eksiklik getirdiğini vurguladım. Aşık Veysel, Sadettin Kaynak gibi, batılı bazı bestecilerin de usta - çırak eğitimi ile yetişip tarihteki yerlerini aldığını, mektep mezunu olanların da, onların eserlerini zevkle icra ettiklerini ve mektep mezunlarını asla küçümsemediğimizi söyledim.

Öyle sanıyorum ki, Yunus Emre'nin bir şiirinde dile getirdiği gibi, "Cümle şair dost bahçesi bülbül" misali, bütün sanatçıların bir bütünü yansıttıklarını algılayarak ileriye bakılacak olursa, bir daha böyle bir hata yapılmaz ve üç kuruşluk bir davet ve davetiyeyi esirgemek gibi gururlu davranışlardan çıkıp, daha mütevazi bir anlayışa ulaşılır.

Şimdi, eğer bu sempozyumda bir bildiri de ben sunsa idim neler söylerdim. Onları sıralayalım:

Önce, bu sempozyuma katılan ve eğitimlerini aslında batı müzik eğitimi metodu ile almış ve çoğunluğu batı müziği mensubu olan, ayrıca, eğitim verdikleri kurumlarda Türk Müziğini, nazari olarak biraz veren bu değerli müzisyenlere, içinde bulundukları taassuptan sıyrılmalarını ve Türk müziğini iyi tanımalarını tavsiye ederim. Çünkü, yetiştirdikleri müzik öğretmenleri ve müzisyenler, okuldan ayrıldıktan sonra, hayatın ve bu ülkenin gerçeklerini yaşıyorlar. Yani, onların, Sanat Müziği ve Halk Müziği örnekleri de sık sık isteniyor. Veremeyince de, Halk onlardan memnun kalmıyor. Çünkü bugünkü gençlik, belli bir taassup yerine, mozaik bir güzelliğe bakıyor. Oysa sizler hala Zuckmayer hocanızın yolunda yürüyor ve yetiştirdiğiniz gençlere, sadece batı müziği öğretiyorsunuz. Oysa, zamanı sizlerden daha iyi değerlendiren bir Sabri Yener, okulunda, Müziği çok sesli korodan tutunda, Halk Müziği ve Sanat müziği korolarına varana kadar hepsini kurup öğrencilerine uygulamalı olarak yaşatır. Bir inanç tablosu içersinde vererek sizleri geride bırakıyor ve bir anlamda boynuz, kulağı geçiyor.

Sayın müzisyen hocalar, itiraf ediniz, batı, müzikte bir duraklamayı, bir arayışın sonucu olarak yaşamaktadır. Çok iyi eğitim almış müzisyenler yetişmesine rağmen, eskiden olduğu gibi batıda artık büyük besteci yetişmiyor. Çünkü, Rodrigo'ya, gitar konçertosunda ilham veren bir ortam şu anda ufukta görünmüyor. Ama, bir değişimden sonra gelecek olan oturmuşluğun, eskiden olduğu gibi meyve vereceğine de inanıyorum.

Aslında Türk müziğinde de bir duraklama var. Ancak, bu duraklama, belli bazı kazançlara, yani, çok sesli müziği daha iyi tanımaya yönelik bir gelişmeden kaynaklanan duraklamadır. Ayrıca toplumda yaşanan değişimle ilgili bir seviye aramasını da içermektedir. Bu duraklamayı, bir zamanlar kendilerine hiç yardımcı olmayıp horladığınız, geçmiş dönemin fedakâr, fakat, eksik yetişmiş müzisyenlerine batarak yanlış değerlendirmeyiniz. Benim bizzat yaşadığım iki olay var. Biri İtalyan, diğeri, iki Alman müzik öğrencisinin bizim çalışmalarımız sırasında ellerindeki kayıt cihazları ile kayıt yaparken bizimle yaptıkları sohbet anında söyledikleri sözler. Özetlersek, hocalarımız bize, batı müziğinde yapacak bir şey kalmadı, müzik binamızın her tarafı dolmuş durumdadır; gidin doğuyu, özellikle Türk müziğini tetkik edip gelin, diyerek, çarpıcı bir şekilde durumu ifade ettiler. Demek oluyor ki, batının arayışı kesindir. Atonal müzik örneklerinin telafuz edildiği, günümüz batı müziği camiasında, bazı değişmeler göze çarpmaktadır. Bu değişimin, bazı eski ilmi görüşleri zorlayacağı, hatta yıkacağı artık kaçınılmaz gibi görünmektedir.

Batı, bugün, elindeki o üstün teknik ve sağlıklı kurumları ile bir yerlere gelebilmek için, Türk müziği de dahil, diğer türleri de araştırarak bu malzeme ile neler yapabilirimin çalışmalarına eğilmeye yönelmiştir. Ama, dikkat eden görecektir, müziğin evrenselliğini bir türlü idrak edemeyenler, batının, önce milli bir tip oluşturulup, sonra evrenselliğe yöneldiğini anlayacak ve müzik bilgisi ile biryerlere gelip onun taassubunu yaşamanın marifet olmadığını, evrenselliğe rağmen milli bir sınırın var olduğunu fark edeceklerdir. Bunun en çarpıcı örneğini biz yaşamadık mı? Türk beşleri, batıyı olduğu gibi yansıtmanın eksik olduğunu görüp bir anlamda, önce milli olup sonra evrenselliğe dönmediler mi? Zaten doğrusu da o idi. Batı, daima bizim bu tür müzikcilerimize, sizin kendinizden bu varlığa katkınız nedir diye sora sora onları fark etmeleri gereken noktaya getirmedi mi? Şahsiyetin, insan eserine yansıması sadece ilimlemi oluyor? Hani senin iç dünyan, çevren, sosyal yapın, kısacası, ruhun?

İşte bu konular, belli ki, batıda da yozlaşmaya yönelmiş olacak ki, içine girdikleri yoz labirent, onları derin dü-

şüncelere doğru yönlendirip arayışı derinleştirmeye itmektedir. Eğer toplumlarda sanatsal bir çökme sözkonusu ise, hem onlar, hemde dünya için tehlike çanları çalacak demektir. Çünkü, duygusal iletişim bağları çözülme getirir de, yerini, daha iyi bir duygusal yüceliğe terk etmezse, başlayacak olan anarşinin sorumlusu bence, öncelikle sanat kurumları olacaktır. Zira, sanatın yüce sesindeki bütünleştiriciliği idrak edememişler ve gerekeni yapamamışlardır.

Batının hatası nedir? Çok iyi bir tekniğe sahip olmalarına rağmen, ses yapısında meydana getirdikleri tampere sistem; Bach dan sonra belli bir başarıyı getirmiştir ama, daraltılmış bir ses sistemi olduğu için bir gün tükenme noktasına geleceği belli olan sistem. Bu sebeble de, bir Chopin, bir Mozart artık batıda yetişemiyor. Türk Müziği ses sisteminin daha geniş ve doğal oluşu, eskiden kendilerinin de kullandığı, ama değiştirdiği bu sistem, bugün ilmi açıdan eleştirilebilir. 24 ses yerine 36 ses varlığını savunanlarda var. Eğer ilmi ve uygulanabilir bir yöntem gelirse, tabiidir ki, taassubu bir kenara koyup ona kulak vermek gerekecektir. Esasen konusu ses olan ve önce kulağa hitap eden müzikte, işitme önemli olduğuna göre, hemen sormak gerekir; batının eserlerine aksettirdiği doğadaki su, rüzgar. deniz sesi, tampere bir sesmidir? Doğadaki sesler tam olarak duymak ve hele bunları aynen bugünki sistemlerle yansıtmak mümkün mü? Önce duymak gerek, yani kulak; oysa kulak zaten yaratılış itibariyle her sesi duymuyor ki yansıtabilsin. Şu halde eksik yapılı ve hatalı bir organ olan kulakla müziği duyup ürettiğimize göre, ilmi tartışmalar her zaman varlığını koruyacaktır. Bildiğiniz gibi kulak, ilmen tesbit edilmiş bir gerçeğe göre, belli bir frekansın altını ve üstünü duymamaktadır. Duyanların derecelerine göre sınıflandırılan ve özellikle müzisyende beliren kulak, kesin ilmi sonuç vermeyeceğine göre, yapılacak en iyi şey, elde var olanları en güzel şekli ile kullanıp, hayata geçirmek suretiyle yaşam dinamizmini ayakta tutmaktır. Bakalım batı bu tampere ses çıkmazından çıkıp, doğayı ne zaman gerçeğe yakın olarak duyacak; bunu hep birlikte bekleyip göreceğiz. Çünkü malzemenin tükendiği yerde yeni malzeme ve yeni bir yol aramak hem ilmen, hem de hayatın kaçınılmaz bir gereğidir. Önce doğallığı fark etmek gerekir.

Batı müziği mensupları, öteden beri, Türk müziği mensuplarını ve Türk müziğini, tek seslilikle suçlamışlardır. Evet, bu, geçmiş için doğrudur. Toplumun mistik yapısı ve inancı ile ilgili görünen bu yön, aslında, hiçde sanıldığı gibi ilmi bir tıkanıklıkla ilgili değildir. Eğer, batı müziği mensupları taassuptan sıyrılarak, Türk Müziği mensuplarına veya bu müziğe, yardımcı ve öğretici bir tevazu ile yaklaşmış olsalardı, şimdi durum çok farklı olurdu. Ama, alay etme ve aşağılama duygusunun, kendi milli damarını da nasıl örselediğini, alay etmek zevkinin aldatıcılığı ile fark edemeyenler, bugün, artık ortamın ve dünyanın değiştiğini görmek zorundadırlar. Türkiye'de çok sesli Türk müziği çalışmaları yapılmaktadır ve ilmin herkese ait olduğu gerçeği, Türk müziği bestecilerini, artık bu ilmin içine çekmiştir. Ankara radyosunda bir Alper Sözmen, çok sesli eserlerle etrafa bu işin olabileceğini gösterirken, İzmir Devlet Korosu Şefi Dr. Teoman Önaldı, "Mevlana ulu sesi" isimli çok sesli eseri ile, bu alanda öncülük yaparak bir çığır açmıştır. Bundan sonrası, bu vadide verilecek eğitim sonucu, yetişecek olan değerli müzisyenlere kalmıştır ki, o günlerde artık uzakta değildir. Yani artık Türk müziği de eksikliğini görerek tenkit ettiğiniz yerlerden çıkmaktadır. Dikkat ediniz, artık hedef sizler olmaya başlayacaksınız, bunu lütfen fark ediniz ve tenkide muhatap olmadan kendinizi biran önce düzeltiniz!

Bu konuyu kapatmadan önce söylemek istediğim bazı şeyler var. Her dönemde, sanatın eksikleri olmuştur. Müziğin de olmuştur ve olacaktır. Daha çok, teknik ve kişisel olan bu eksikler üzerinde takılıp kalmak, ne ilmi bir seviye kazandırır ne de topluma fayda getirir. Bir sempozyumda ele alınacak konular, milli ve evrensel boyutların neler olması ve bu uğurda neler yapılabilir düşüncesi ile sıkı bir bağlantı içinde olmalıdır. Özellikle eski mutaassıp kişilerin, meselâ, Türk müziğini yasaklamış bir Zuckmayer'in görüşlerini terk etmenin zamanı çoktan gelmiştir, Zuckmayer değerli bir hocadır ama. Türk zevkini yaşamamış bir batılıdır. Sizlere hep batıyı vermiştir. Son zamanlarda yaptığı uygulamalar olsa olsa geçikmiş bir uyanmanın ufak sonuçlarıdır. Oysa sizler, önce milli olmayı, sonra evrenselliği yakalamayı öğretebilecek değerlersiniz. Eğer devletten aldığınız parayı tam anlamı ile hak edip, halkınızla barışmayı düşünüyorsanız, önce şu pürüzleri ortadan kaldırarak, kurumlarınızda Türk Sanat Müziği ve Halk Müziği korolarını kurup, sazlı sözlü elemanlarınızı yetiştirdikten sonra, meydana gelecek olan o mozayik güzelliğe bir bakınız; göreceksiniz ki, ortaya çıkan gerçekte siz de varsınız. Yok eğer bunları yapmaz da sırça köşklerinizde o eski görüşlerle gün geçirirseniz, yırtılan yapma karton duvarlarınızın arkasından size bakacak olan yüz olsa olsa Zuckmayerin mahzun yüzü olur ki, dalacağınız ve kalacağınız o alemden sizi kurtaracak olan meleği daha çook beklersiniz. Oysa ben sizin yerinizde olsam, şu gençlere, her türlü malzeme ile önce kendilerini tanımayı, sonra dünyayı nasıl fethetmeleri gerektiğini öğreterek Atatürk'çü olmak ne demekmiş, onu gösterirdim.

(*) *Sayın Suat Kurtuldu'nun düşüncesine katılıyor, destekliyor ve dergi olarak bu konudaki düşüncemizi açıklıyoruz: Trabzon kenti, sanat potansiyeli oldukça yüksek olan bir kenttir. Haliyle, müzik sanatında birçok sanatçı yetiştirmenin gururunu yaşamaktadır. Bu kentte çalışmalarını sürdüren dört tane müzik derneği, Trabzon Belediyesi'nin bünyesinde oluşmuş bando ve korolar, şehirde öğrenim veren ortadereceli okullarda müzik öğretmenleri, TRT repertuarına derlemeleri kazandırılmış yerel sanatçılar, bir çok amatör sanatçı ve Ocak 1993 ayından beri çıkan (birçok değerli müzik adamından beğeni ve takdir toplayan) bir müzik dergisi varken; bu saydığımız değerlerin hiç birine davet ve davetiye göndermemenin, hâlâ mantığını çözebilmiş değiliz. Kendileri bir takım yanıtlar getirmektedir. Ancak toplumdan soyutlanmış bir sempozyum ile, üniversitenin Trabzon şehriyle bütünleşmesinden söz edilemeyeceği gibi, şehir ve üniversite iki ayrı dünya olarak kalacak, bu da dünyamızı renklendirmeyecek aksine karartacaktır. Sempozyum sırasında Sayın Sabri Yener ve konuk öğretim üyelerinden birinin katılımı ile, TRT Trabzon radyosu sabah kuşağında (Yöremizden programında) yapılan söyleşide "Arabesk" müziği, halk müziği olarak beğenilen müzik kabul eden görüşlerin eğitim kurumlarımızın başında olan insanlar tarafından âdeta savunulması, bir müzik dergisi olarak bizi hem son derece üzmüş, hem de kara kara düşündürmüştür.*

Bestekârlığı, eşsiz uslûbu, etkileyici bir sese sahip oluşu ve bildiği eserlerin çokluğu ile bütün Doğu Dünyası'nın tanıdığı **Hacı Ârif Bey**, binlerce eseri hafızasında saklayan bir kişi olarak hayli öğrenci yetiştirmiştir. **Kanuni Mehmed Bey**, **Mustafa Servet Efendi**, **Zâti Arca**, **Lemi Atlı** öğrencileridir. Onun sanatının asıl vârisi, sanat anlayışının en kudretli temsilcisi **ŞEVKİ BEY**'dir.

METRONOM

"ŞARKI VADİSİNİN EŞSİZ VE BENZERSİZ USTASI"

HACI ÂRİF BEY *

(İstanbul - 1831 -İstanbul - 28.6.1884)

Asıl adı **Mehmed Ârif** olan **Hacı Ârif Bey**, 1831 yılında İstanbul'un Eyub Sultan semtinde doğdu. Babası Eyub'un eski **"Şeria Mahkemesi"** kâtiplerinden Bekir Efendi'dir. Daha ilkokul çağlarında sesinin güzelliği çevresinin dikkatini çekmiş, o zamanlar pek genç ve geleceğin büyük bir müsikî ustası oiacak olan **Mehmed Zekâl Efendi**'den müsikî derslerine başlamıştı. **Eyyûbî Mehmed Bey** o yıllarda **Ârif Bey**'in okuduğu ilkokulda ilâhi hocasıydı; aynı zamanda Muzika-i Humayün'da müsikî dersleri veriyordu. **Mehmed Bey**'in öğrencisi olan **Mehmed Zekâi Efendi** (**Dede**) aracılığı ile **Ârif Bey**'i de öğrenciliğe kabul etti.

1854 yılında bile mûsikî çevrelerinde adı duyulmaya başlamış ve bu ün **Sultan Abdülmecid**'in kulağına kadar gitmişti. Bu sıralarda hocanın yardımı ile **"Bab-ı Seraskeriye"**de memuriyet hayatına atıldı. Resmi görevine devam ederken müsikî çalışmalarını da sürdürüyordu. Kısa süre sonra **Muzika-i Humayün**'a alındı. Bu alınışın padişahın emri ile olduğu söylenir. Burada bulunduğu ilk yıllarda terbiyesi, yeteneği, nezaketi ile tanındı; **Sultan Mecid**'in teveccühünü kazandı; **"Kurenâ"**lık verilerek **"Harem-i Humayün"**na müsikî öğretmenliğine tayin edildi. Bu yüzden 1860'larda **"Irsal-i lihye"** etti, yâni sakal bıraktı. Haremdeki meşkhânede cariyelere ders verirken ciddiyetini koruduğu, öğrencisi olan câriyelerin yüzüne bakamadığı söylenir. Bunların içinde **Çeşme-İ Dilber** adındaki bir Çerkes kızı, sürekli sorular sorarak, bahaneler bularak **Ârif Bey**'in dikkatini çekmeye çalışırdı. Bu olağanüstü güzellikteki kızın ilgisini karşılıksız bırakmayan **Ârif Bey** hakkında sarayda tatsız dedikodular ediliyordu. Bunlar padişahın kulağına ulaşınca, meseleyi kapatmak için, bu saraylı kızla evlendirilerek altı bin kuruş maaşla **"çırağ"** edildi. **Çeşm-i Dilber** adının bu kıza dikkat çekecek kadar güzel gözlü olduğu için, **Sultan Mecid** tarafından verilmiş olduğu bugüne kadar gelen söylentiler arasındadır. Bu aşk masalına yakından tanık olan **Leylâ Hanım**, anılarında bundan da söz eder.

Saraydaki câriyelerin gönlünde taht kuran **Hacı Ârif Bey** sevdiği kadınla, padişahın hediyesi olan **Taşlık**'taki konağında yaşamaya başladı. **Cemil** ve **Nebiye** adını verdiği iki çocuğu dünyaya geldi. Kısa süren bir mutluluk döneminden sonra

➡

eşini ve çocuklarını terk eden **Çeşme-i Dilber** bir tarakçı ile kaçtı. Bestekâr **Leml Atlı**'nın verdiği bilgilere göre bu kaçış, **Hacı Ârif Bey**'i sevmediği halde saray kadınlarına inat olsun diye evlenmesinden, aslında padişah eşi olmayı arzulaması gibi nedenlerden ileri gelmiş. Bu olayı haklı olarak bir izzetinefis meselesi yapan **Hacı Arif Bey**, ölünceye kadar üzgün ve kederli bir kişiliğe büründü. Eşine büyük bir aşkla bağlı olduğu için, iki yıl büyük üzüntüler içinde yaşadığı halde, bu hayata şikâyetsiz olarak katlandı.

Olayın üzerinden yıllar geçtikten sonra, takriben 1860 yıllarında Padişah Abdülmecid kendisini bağışlayarak yeniden saraya aldırdı ve eski görevine iade etti. Bu tayinde sultanîirak makamında bestelediği,

Bana lûtfeyler iken sen
Neden menfurun oldum ben

şarkısının rolü olmuştur derler.

Genç **Arif Bey**'in şöhreti ile birlikte kendine güveni ve gururu da artıyordu. Bu seçkin yeteneğin verdiği pervasızlıkla, aynı hatayı işleyerek câriyeler arasında bir Çerkes kızı olan **Zülf-i Nigâr**'a gönlünü kaptırdı. Bunda hiç şüphesiz çapkın mizacının da etkisi oluyordu. Aynı dedikodular Dolmabahçe Sarayı'nın esrarlı atmosferine yayılınca, yine **"İrade-i senlye"** yani padişah emri ile **Zülf-I Nigâr**'la evlendirilerek, ikinci kez saraydan çıkartıldı. İkinci evliliğinin birinci yılının sonunda **Rabia** adının verildiği bir çocuk dünyaya getiren bu güzel yüzlü, güzel huylu Çerkes kızı akciğer vereminden öldü. Gerçek bir saygı ve sevgi ile bağlandığı bu eşini yitirmesi, **Hacı Ârif Bey**'i tarifsiz acılar içinde bırakmış, önceki ve bu olay onun sanatkâr kişiliğinde, ileride değineceğimiz gibi, özellikle bestekârlığı üzerine büyük bir etki yapmıştır.

Sultan Abdülmecid'in 1861 yılında ölümü üzerine tahta geçen **Sultan Aziz**, aynı zamanda mûsikî ile uğraşan, ney ve lavta çalan bir padişahtı. Şehzâdeliğinden beri **Hacı Ârif Bey**'i yakından tanır ve takdir ederdi. O sıralarda saray dışında bulunan bu büyük mûsikî ustasını hatırlayarak **"Serhanende"** olarak göreve getirilmesini emretti. Sarayın fasıl heyetinin başında ise ünlü bestekâr **Rifat Bey** bulunuyordu. **Hacı Ârif Bey** bu görevinden başka, yine eskisi gibi haremde bulunan saraylı kızlara meşkhânede ders vermeğe başladı. **Pertev-Niyal Valide Sultan**'ın hazinedarlarından **Nigârnik**'le duygusal bir ilişki kurmakta gecikmedi. Yeniden başlayan dedikodular üzerine bu kızla üçüncü evliliğini yaptı. Kimseden çekinmemesi, dehâsından kaynaklanan pervasızlığı, sözünü esirgememesi, kimseye boyun eğmeyen tabiatına ek olarak, dedikodulu üç aşk macerası yaşaması gibi nedenlerle sevenleri günden güne azalıyordu. En sonunda dört bin kuruş aylıkla emekli edilerek saraydan uzaklaştırıldı. Bunun üzerine **Taşlık**'taki konağını sattı; **Zincirlikuyu**'da satın aldığı çiftliğine çekilerek münzevi bir hayat sürmeye başladı. Bu aralarda önce Devlet Şurası'nda (Danıştay'da), sonra Beykoz Âşar Müdürlüğünde beş yıl kadar devlet memurluğu yaptı. Arasıra saraya uğruyor, bazen ders veriyor, **Sultan Aziz**'e bestelerini sunuyor, bunlara büyük ihsanlarla karşılık veriliyordu.

Sultan II. Abdülhamid, diğer Osmanlı Padişahları gibi Türk mûsıkîsini bilen ve anlayan bir kimse değildi. 1876 yılında, **Pertevniyal Valide Sultan**'ın etkisiyle olacak, **Hacı Ârif Bey**'i **"Kolağası"** rütbesi ile tekrar **Muzika-i Humayûn**'a tayin ettirdi. Bu tayinin şu olaya bağlandığı söylenir: Saraydan ayrıldıktan sonra büyük bir parasal sıkıntı çeken **Hacı Ârif Bey**, bazı mûsıkî sever kimselerin konağındaki fasıllara katılır, buradan aldığı paralarla ve ineklerin sütünü satarak aile bütçesini ayakta tutmağa çalışırdı. Yakın dostu ve sanat yoldaşı olan **Leon Hancıyan**'ın naklettiği bir hatıraya göre, bu mûsikî toplantılarını **Leon Efendi** tezgâhlar, üstada haber verir ve birlikte giderlermiş. Böyle bir toplantı İstanbul'un o zamanki İran Büyükelçiliği'nde yapılmış. **Hacı Ârif Bey**'in sanatına hayran kalan büyükelçi dolgun bir para kesesi ile pırlanta işlemeli bir tütün tabakası hediye etmekle kalmamış, ertesi gün evine bir araba dolusu yiyecek göndermiş. **Leon Hancıyan** bu durumu, bir gün sonra **Hacı Ârif Bey**'den gelen **"Hâneye teşrif eyle de birlikte taam eyleyelim"** sözleri yazılı bir mektuptan öğrenmiş. Bir süre sonra bir münasebetle padişahla sohbet eden büyükelçi **Muhsin Han**, üstadın Şah tarafından İran'a davet edildiğini, bunun için izin verilmesini **Sultan Hamid**'den rica etmiş. Hatâsını anlayan padişah, **Hacı Ârif Bey** gibi değerli bir sanatkârın tekrar saraya alınmasını emretmiş.

Her ne etki ile olursa olsun **Hacı Ârif Bey**, son kez saraya girişinde eski rütbesinden düşük bir rütbeyle **Muzika-i Humayûn**'a tayın edildi. Bir yandan yaşadığı fırtınalı hayat ve türlü üzüntüler, açıkta kalmalar, parasal sıkıntılar, diğer yandan izzetinefsine indirilen bu darbe kendisini suskun ve âsi yapmıştı. Ayrıca sarayda Türk Mûsıkîsi'nin eski ihtişamlı durumunu göremiyor, bu sanata artık önem verilmediğini üzüntü ile izliyor, **Sultan Hamid**'in mûsıkîmizden bir şey anlamadığını da biliyordu. Nitekim bir gün **Sultan Hamid**, huzurunda bir şeyler okumasını istemesini hastalığını ileri sürecek reddetmiş, **Rifat Bey**'in **"Temaruz"** demesi padişahı çileden çıkarmıştı. İkinci emri getiren mâbeyinciye **Hacı Ârif Bey**, **"-Sanatta emre tahammül edilemez; kaldı ki ben kendisinin babasına hizmet ettim. Şimdi padişah oldum diye bana şunu çal, bunu söyle diyemez. Henüz kiri pisliği üzerimde duruyor"** diyebilmişti. Bu sözlerle **Sultan Hamid**'in şehzadeliğinde geçmiş olan bir olayı imâ etmişti. İyice hiddetlenen hükümdar onu **Muzika-i Humayûn**'un bir odasına hapsettirmiş ve bu mahkûmiyet elli gün kadar sürmüştür.

Bütün bu olanlara oldukça kırılan büyük sanatkâr, görevini ve derslerini ihmal eder oldu. Yine çiftliğinde bir inziva hayatı yaşamaya başladı. Gelir de eskisi gibi değildi. Yoksulluk içinde yaşıyor, önceleri hediye edilmiş olan kıymetli eşyalarını satmak zorunda kalıyordu. Bununla birlikte **Pertev-Niyal** ve **Perestû** valide sultanlarla ilişkisini kesmemiş, kendisini seven ve takdir eden bu iki insandan himâye ve yardım görmüştür. Üçüncü evliliğinden **Hayriye** adındaki kızının doğumu bu sıralara rastlar.

Ölümünden önce kalp hastalığına yakalandığı anlaşılması, arkası gelmeyen hayal kırıklıkları ile türlü sıkıntılara bir de hastalık eklenince hayattan büsbütün bezdi. Hapsedilme olayından sonra valide sultanların aracılığı ile bağışlanması ve ailesi ile ilgilenilmiş olması bile onu tatmin edemedi. Nihayet 28 Haziran 1884 tarihinde meşk odasında fenalaştı. Oğlu **Cemil**'i çağırtarak yönünü kıbleye çevirmesini istedi ve kısa süre sonra öldü. Türk Sanat Mûsikî'nin bu dâhi bestekârının cenazesi Yahya Efendi Mezarlığı'na defnedildi; mezartaşı yoktur. Hac'ca gidiş tarihi de bilinmiyor.

Ailesinden ve çocukları arasından kendi çapında bir mûsıkîşinas yetişmedi. Oğlu **Cemil**, Batı mûsıkîsi da-

lında çalışarak viyolonselist olmuş ve Muzika-i Humayun'da bulunmuştur.

Hacı Ârif Bey'in ilk mûsikî hocası, kendisinden altı yaş büyük olan ve çocukluk arkadaşı **Zekâl Dede**'dir O yılların **Mehmed Zekâl Efendi**'sinden bazı ilâhiler öğrenmiştir. İlk ciddî mûsikî derslerini ise **Eyublu Mehmed Bey**'den aldı. **Hamamî-zâde İsmail Dede**'nin bu seçkin öğrencisinden, dinî mûsikî eserlerinden başka otuz kadar fasıl geçti. Kendisi on iki yaşında olduğu sıralarda **Mehmed Zekâl Efendi, Dede Efendi**'den mûsikî dersleri alıyordu. **Zekâl Efendi** bu küçük istidadı da hocasına götürerek elini öptürdü. **Dede**, küçük **Ârif**'i dinlemiş, beğenmiş, geleceğin büyük bir mûsikî ustası olacağını işaret etmişti. **Hacı Ârif Bey** iki yıl yâni **Dede**'nin ölümüne kadar fırsat buldukça bu derslere devam etti. **Muzika-i Humayûn'a** alındıktan sonra bestekâr ve hanende **Hâşim Bey**'in öğrencisi oldu. **Hâşim Bey**'in gözetimi altında klâsik mûsikî repertuarının bin'e yakın seçkin eserini öğrendi. Çok güçlü hâfızası olan **Ârif Bey**, olağanüstü mûsikî yeteneği ile öğrenilmesi en güç bir eseri, pek kısa bir zamanda ses kaydedercesine hemen öğrenirdi. Bunun için **Hâşim** Bey'in **"-Benim vakdiyle bir-iki ayda geçebildiğim ağır güç besteleri, bütün manâları ile bir dinleyişte kavramasına ve kusursuz okumasına hayret ediyorum. Allah nazardan saklasın"** dediği söylenir.

Bütün bunlardan başka, hiç şüphesiz **Muzika-i Humayûn**'un diğer hocalarından da yararlanmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi çeşitli tarihlerde saraydan ayrıldıktan sonra, o zamanın piyasa sanatkârları ile de sanat yoldaşlığı yaparak sanat mûsikîmizin diğer formlarını da yakından tanımıştır.

Hacı Ârif Bey bir mûsikî âletini çalmasını ve nota öğrenmedi. O mûsikîmizin sayılı hanelerinden, yâni ses sanatkârlarından biriydi. Bu durum daha çocukluğunda, çağının mûsikî ustalarının ileride büyük bir hanende olacağını tahmin etmelerinden anlaşılmış; oniki - onüç yaşlarında bile sesinin güzelliği dinleyenleri hayran bırakmıştı. Bu müstesna ses güzelliği, üstün bir mûsikî yeteneği ve Tanrı vergisi bir sanat anlayışı ile birleşince ortaya eşsiz bir icrâ uslûbu çıkmıştı. Okuyuş uslûbunun güzelliğini **Hâşim Bey**'den aldığı ileri sürülür. Daha yirmi yaşında bir delikanlı iken dinleyenleri şaşkına çevirirdi. Bu özelliği onu, bütün kaprisine rağmen, **Sultan Aziz**'in saltanat yıllarında **"Serhanende"** yapmıştı. Eski hanendeler gibi elini kulağına atmadığını, yüzünde hiç bir zorlama belirtisi bulunmadığını ve ifâde değişikliği olmadığını, en dik perdelerde bile çok rahat dolaştığını kendini dinleyenler nakletmişlerdir.

Hacı Ârif Bey'in bestekârlığına geçmeden XIX. yüzyılın ikinci yarısındaki mûsikî akım ve anlayışından kısaca söz etmek gerekecektir: **"... Ondokuzuncu asırda şarkıya verilen önem ve değer, şarkı repertuarımızda zengin fasıllar yapmak için çoğaltılması lüzûmu, belki de eski ağır ve mistik beste ve semâî formlarının, bu asır klâsik devresinde zamanın umumi romantik akışına uyularak, daha eskilere mahsus bir gelenek halinde telâkkiye başlamasından ileri gelmiştir."**

"İşte edebiyatımızdaki tesirleri de açık olarak görülen bu romantik cereyan mûsikîmizde de evvelâ Hacı Ârif Bey'i, sonra onun en velûd talebesi olan Şevki Bey'i yetiştirmiştir. Nitekim, bu iki büyük şarkı bestekârının beste veya semâi denemeleri, onların asıl şarkı bestekârı olarak kıymetlerinin çok aşağısında kalmış, hattâ muvaffak olamamışlardır."

"Hacı Ârif Bey ciddî, son derece ölçülü ve muvazeneli, klâsik mûsikînin sıkı kayıtları altına girmeyen, girmeyen, hür bir lirizmin ses halinde şiirlerini yazan bir âşık şairdir. Şarkı vadisinde açtığı çığırla bize manâ çeşitliliği, melodi renkliliği ve zenginliği içinde yüzlerce eser bırakmış, bu eserleriyle iptizâle ve alelâdeliğe düşmeden, her sınıf halka hitab edebilmenin sırrına ermiştir."

"Hacı Ârif Bey'in şarkıları daha ziyade bir ızdırabın, bir tazallümün, bir yalvarmanın ve nihayet bir ayrılığın verdiği hüsranların, hicranların melodi halinde getirilmiş birer ifâdesidir. Onun şen, hafif ve raksan şarkılarında bile, gizli bir melankolinin titrek ve soluk yüzü görülür. Bestekârlıktaki ve dehâsının en canlı ve ateşli birer şahidi olan şarkıları ile bizi, zaman zaman his ve hayal âlemlerinin zenginliklerî içine çekip götüren bir eşsiz sanatkârdır."

Bu görüşlere katılmamak mümkün değildir. XIX. yüzyılın ilk çeyreği içinde başlayan yenileşme hareketleri içinde **Hamamî-zâde İsmail Dede, Dellâl-zâde İsmail Efendi, Şakir Ağa** v.b. sanatkârların şahsında parlak bir dönem yaşanmasına rağmen, **Hacı Ârif Bey**'in yetişme yılları mûsikîmiz için bir gerileme zamanıdır. Zevkler basite kaymış, İstanbul'un okumuş ve sanat hamisi olan kimseleri Batı mûsikisi modasına kapılmış, ulusal mûsikimizden ve bu mûsikinin temsilcilerinden, bazı istisnaların dışında, hemen hemen el çekmişti. İşte bu ortamda dünyaya gelen, **Muzika-i Humayû**'nda yaşamakta olan eski **Enderûn** gelenekleri içinde yoğrulan ve son ustaların titiz öğretimi ile şekillenen **Hacı Ârif Bey**'in tabiatı bu yüzden mistisizmden çok lirizme yatkındı ve böyle bir ara dönemde yetişti.

Yukarıda da belirtildiği gibi, eski eserleri ve eski gelenekleri bütün incelikleriyle kavramış olmasına karşı, bu yolda eser vermemiş sayılır. Elde mevcut iki büyük form eseri daha çok şarkıya benzer. Bu terennümlü, ağdalı ve mistik nitelikli eserlerin yerine, kendisinin **"Nevzemin"** dediği zengin ve kıvrak motifli şarkılara meyletmiştir. Açmış olduğu şarkı akımından, kendinden sonra gelen bestekârlar içinde etkilenmeyeni yok gibidir. **Rauf Yekta Bey, "Yalnız şarkı vadisinde çağının eşsiz ve benzersiz bir ustası idi. Başka vadilerde her nasılsa aynı iktidarı gösterememiştir; nitekim, bir aralık nihavend makamından bir murabba bestelemek arzusuna düşmüş ise de onda bile başarı kazanamamış ve bu eserden sonra bir daha kâr, murabba, semâl gibi parçalar bestelemekten büsbütün vazgeçmiştir"** diyor.

Hacı Ârif Bey'in bu kadar velûd olmasında çok erken yaşlarda bestekârlığa başlamasının, çalkantılı ve ızdıraplı bir hayat sürmesinin büyük rolü olmuştur. O günlerde olduğu gibi, bu günlerde de kendi uslûb ve kabiliyetinin damgasını her eserine vurmuş, **"Bu Hacı Ârif Bey'in eseridir"** dedirtmiştir. Bunu **Kemal Emin Bara**'nın şu anektodu ile belgeleyelim: Bestekâr ve hanende **Rifat Bey** beğendiği bir kaç öğrencisine bir şiir vererek bir beste denemesi yapmalarını istemiş. bu isteği bir türlü yerine getiremeyen öğrenciler, Bebek'e gezmeye gittikleri bir gün üstadı hatırlayarak evine gidip elini öpmüşler. Onun ikram ettiği üzümü yiyerek bir süre oturmuşlar. Bu arada durumu anlatarak, hocalarına bir türlü okumaya cesaret edemedikleri bestelerini okumak istemişler. Eseri dinleyen **Hacı Ârif Bey, "-Vallahi çocuklar, bu güfte bana başka bir şey istiyor gibi geldi.**

Şunu bana yazar mısınız?" dedikten sonra şiire beş dakika göz gezdirmiş, nihavend makamından besteleyerek okumaya başlamış. Öğrenciler eseri iyice öğrendikten sonra, ertesi gün **Rıfat Bey**'in evine koşmuşlar. **"Sana kul oldum kapında, gayri kande varayım"** güfteli eserin meyanında, **Rifat Bey** onları durdurmuş ve **"- Bu mis gibi Hacı Ârif kokuyor; üstadı nereden buldunuz?"** diye bağırmış.

Şarkıları arasında kürdilihicazkâr makamından olanların bir ayrıcalığı vardır. Bu makamı takriben yirmi bir - yirmi iki yaşlarında iken tertip ederek en güzel örnekleri vermiştir. Bu makamdan yapmış olduğu besteler **"harikulâde güzel ve orijinaldir. Hakikaten kürdlihicazkâr makamının asil, şuh, bazen hüzünlü karakteri onun sanatkâr ruhundan süzüldükten sonra o güzelliğe kavuşmuştur."** Makamı âşık olduğu ilk yıllarda tertip ettiği söylenir. Nitekim, daha Çeşmi-i Dilber'le evlenmeden önce bestelediği,

Geçti zahm-ı tîr-i hicrin tâ nâşadıma

güfteli şarkısı ilk eserlerindendir. Bunun gibi,

Saydeyledi bu gönlümü bir gözleri âhû

sözleriyle başlayan, Hicaz makamındaki şarkısı da bu ilk aşkının ürünüdür. **Çeşm-i Dilber**'in kendisini terk edip gidişinden sonra bestelediği,

Niçin terk eyleyib gittin o zâlim
ve
Düşer mi şânına ey şeh-i hûban

şarkıları, kırık bir kalbin duygularını dile getirir. Bu eserlerde, geri dönmesi beklenen bir sevgiliye yalvarışın izlerini bulmak mümkündür. **Leon Hancıyan**'a göre **"Bırakmak âşıkı böyle perişan"** mısrasındaki **"âşıkı"** sözcüğü **"Ârif'i"** imiş.

Arkası kesilmeyen mutsuzluklar, saraydan ayrılmalar ve geri dönmeler, mûsikî anlayışının değişmesi ve buna benzer olaylar bu büyük sanatkârı mutsuz ve huzursuz yapmıştı. O belki de Tanrı'nın verdiği bu üstün özelliğinin herkes tarafından yeteri kadar değerlendirilemediğinden rahatsızdı. Bu nedenle bütün teselliyi sanatına dönmekte ve beste-yapmakta aramıştı. Günde yedi - sekiz şarkı bestelediği, bunların hepsini geçmeye fırsat bulamadığı, bu gür nağme kaynağına söz bulmakta güçlük çektiği çeşitli kaynaklardan anlaşılıyor. Bazı eserinin melodik güzelliğinin, şiir değerine uymaması buna bağlanır. Bu gibi eserlerinin bestesinin **"Şeyhülislam cübbesi giymiş cücelere"** benzetilişinde büyük bir gerçek payı vardır.

Hacı Ârif Bey o dönem bestekârlarının çoğu gibi, genellikle **Mehmed Sadi Bey**'in şiirlerini bestelemiştir. Ayrıca **Mehmed Sadi Bey**'in yakın dostu olduğu için müsikîli toplantılarda birlikte olur, bazı geceler onun **Çengelköyü**'ndeki evinde kalırdı. Yine böyle bir gece, herkesin uykuya çekildiği bir sırada, uykusu kaçan **Hacı Ârif Bey** ceplerini karıştırırken **Sadi Bey**'in bir şiirini bulur. Hicaz makamından bestelediği şarkının sözleri şudur:

Hatâdır yâdedilmek bîvefâ nâmiyle dilberler,
Niyaz ü naz resmin bilmeyenler gerçi söylerler.
Çekinmezler güzeller âşıka râm olmadan ammâ,
Hemen karşılarında diz çöküp yalvarmak isterler.

Ancak, şarkı tamamlanmadığı için, gecenin geç saatinde **Sadi Bey**'i uyandırır. Arkadaşının şaşkınlığına aldırmadan durumu anlatır ve iki mısra'a daha ihtiyacı olduğunu söyler. **Sadi Bey** hemen orada iki mısra yerine şu dörtlüğü söyler:

Sevenler sevdiğinden lûtf umarsa durmasın varsın.
Huzûrunda iki diz üstünde gelsin de yalvarsın.
Bu yolda alkışı onlar da beklerler sevenlerden,
Mükâfatın alırlar yalvaranlar sitemlerden.

ve şarkı o saatlerde tamamlanır.

Bazı eserlerinin besteleniş hikâyesi başka olaylara bağlanmıştır. Meselâ, segâh makamındaki ünlü şarkısını, ikinci eşinin ölümü üzerine bestelediği ileri sürülüyor. Olayın aslını **Semih Mümtaz** şöyle anlatıyor: **Sultan II. Abdülhamid**, kızı **Behice Sultan**'ın veremden ölümü üzerine **Namık Kemal**'i gece yarısı saraya çağırtarak bir şiir yazmasını emretmiş. **Namık Kemal**'in bu uzun şiirinin ilk dörtlüğü şöyle:

Sunma elin sine-i sad-pâreme
Mevt ile gel girme benim âreme
Zahmete değmez dil-i bîçâreme
Çare bulunmaz bilirim yâreme

Bu sözleri **Hacı Ârif Bey**'in bestelemesini istemiş. Herhalde iki olayın benzerliği nedeni ile karıştırılmıştır. Yine bu benzerlik sonucu büyük bestekârın gerçek duygularını bu münasebetle dile getirmiş olduğu söylenebilir. Buna benzer başka yorumlar da dikkati çeker. **Sultan Hamid**'le arası açıldıktan sonra bağışlanmasına

"Ahterî düşkün garip âşık-ı bîçâreyim"

sözleri ile başlayan şarkısının neden olduğu, **"Ahter"** sözcüğünün **"Yıldız"** anlamına geldiği için okunmasının yasaklandığı, aslında **"Padişahım sen dururken ben kime yalvarayım"** mısrasındaki **"Padişahım"**ın **"Şivekârım"** olarak değiştirildiği söylenir. Bu şarkı gerçekten **Sultan Hamid** için bestelenmişse, neden yasaklansın ve sözleri değiştirilsin? Kaldı ki Divan Edebiyatı içinde sevgiliye **"padişahım"** diye hitap eden çok şaire rastlanır. **Hacı Ârif Bey** gibi pervasız, sanatına mağrur, her türlü nimeti elinin ucu ile geri çeviren bir kişi, canının istemediği bir kişiye neden yalvarsın?

Hacı Ârif Bey'in bestelediği şarkıların sayısının bin'e yaklaştığı söylenir. Bunlardan ancak **336**'sı günümüze gelebilmiş; diğerleri çeşitli ihmaller ve notaya önem vermeme gibi nedenlerle, bunları saklayan hâfızalarla birlikte yok olup gitmiştir. Bu sayı bile başka bestekârlara göre yine de kolay kolay ulaşılabilecek bir rakam değildir. Eserlerinin on kadarının ikisi büyük formda dindışı, sekiz tanesi ise dinî müsikî eserleri, 326'sı ise şarkı formundadır. Onun çağdaşı olan bestekârlarla, özellikle **Zekâi Dede** ile karşılaştırarak bir değerlendirme yapmak büyük hatâdır. İki ayrı yolun yolcusu olan bu iki bestekâr, kendi anlayışları çerçevesinde zirveye çıkmış kimselerdir. Peki çok kaynağın belirttiğine göre son eseri **"Gurub etti güneş dünya karardı"** sözleri ile başlayan kürdilihicazkâr makamındaki şarkısıdır. Yakın arkadaşı ve sanat yoldaşı **Tanburî Ali Efendi** bu şarkıyı ağlamadan dinleyemezmiş. ●

---

* *Türk Mûsıkîsi Tarihi, Dr. Mehmet Nazmi Özalp, TRT Yayınları, Ankara 1986, Cilt 1, Sayfa 246 - 251.*
- Kapak fotoğrafı: Hacı Arif Bey. (Dr. Mehmet Nazmi Özalp'in arşivinden alınmıştır)

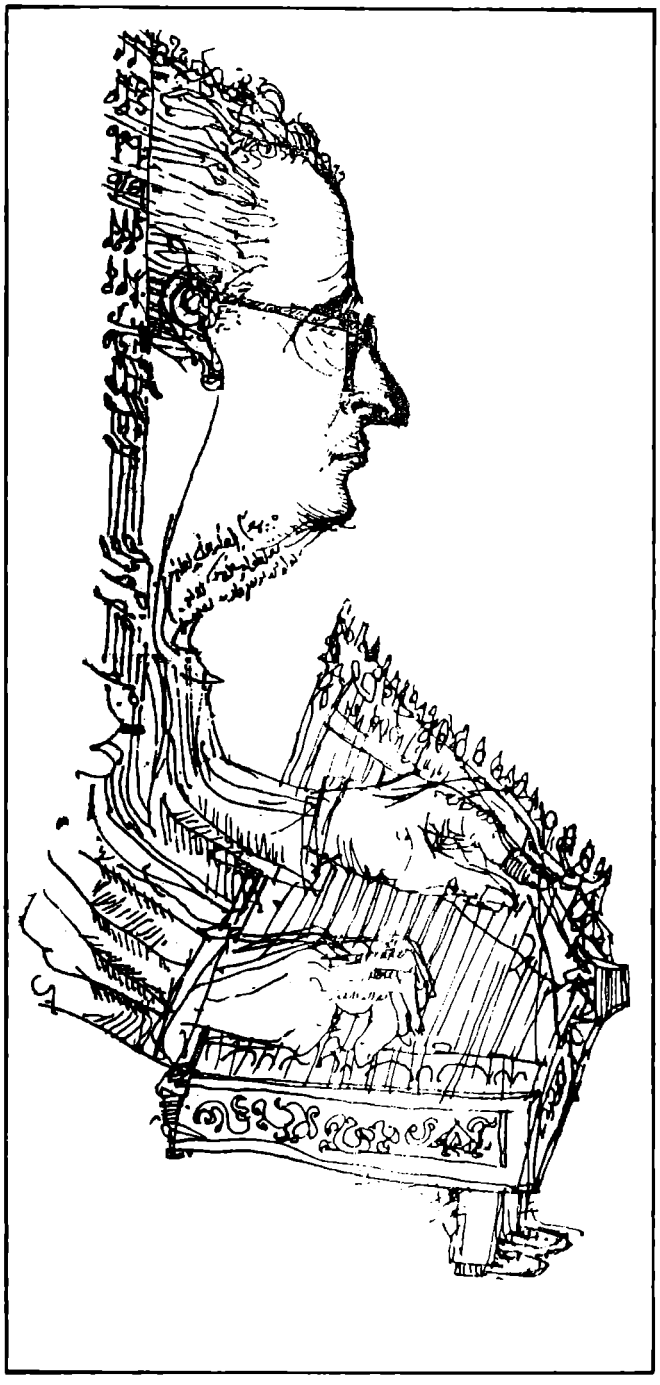

(Desen: Yusuf KATIPOĞLU)

SUNU

-İlhan Demiraslan'a-

Bir zenciyle bir argonot
Yaşadı Trabzon'da
Ne özgürlüğü bulabildiler
Ne "Altın Post"u sonunda.

Attilâ AŞUT

Sema

Osman R. AKSU

'Kızıma'

Günaydın sana
Yağmurla gelen
Rahmet kadar, ışıkla
Dolu
Tan.
Sema
Ağlıyordu bu gece
Eylül sonunda yalnızlığımız
Nedir bu feveran
Bu telaş, heyecan
Su, yağmur
Vermiyor mu ki toprağa can?

* * *

Bilmem kaçıncı saat,
Ne kadar arzu?
Bir ferah ağlamayı duymaya
İnan ki sesinle şenleninceye dek
İmkan mı var uyumağa?
Gece ilerliyor, geliyor
Ezan.

* * *

'Bir kızın oldu'
Gelsin makbule
Olsun saçında sema
Işıklı verimli gece
Yağmur sonrası bereket üstüne
Ümitediyor
İnsan.

Şarkılarda

Şinasi ÖZDENOĞLU

Günler öylesine azaldı ki
Öylesine kısaldı ki arsa
Sen o güzel günlerini
Git, şarkılarda ara...

Yıllar geçmeyecekti hani
Nerde o eski sevgili?
Kimmiş kalbinin sahibi
Git, şarkılarda ara...

Hasan Âli Yücel ve Mûsıkî

Dr. M. Nazmi ÖZALP

Bizim ilk ve orta öğrenim dönemlerimizde "Maarif Vekili" **Hasan Âli Yücel**'in adı sanki belleklerimize kazınmıştı. O'nun adını çeşitli vesilelerle işitir, şurada burada resimlerini görürdük. Şimdi olduğu gibi o zamanlar devlet adamları sık sık değişmez, kısa sürede isimleri unutulmazdı. Yâni devlet adamı olmak kolay bir iş değildi. İletişim araçları bugünki kadar gelişmiş olmadığından, görüntüden çok adı ile hatırlardık. **Yücel**'i 1951 yılının bir bahar ayında rastlantı sonucu tanıdım. Üniversite öğrenimimin ilk yılıydı. Pekçok üniversiteli genç gibi ben de **Millî Kütüphâne**'de hem ders çalışır, hem de kütüphânede bulunan kitaplardan yararlanırdım. Çünkü o yıllarda Ankara kitap, kitaplık, fakülte ve derslik açısından tam bir yoksulluk içindeydi. Okuma salonuna o kadar alışmıştık ki, oturduğumuz, masalar ve arkadaşlarımız çoğunlukla değişmezdi. Bir gün ansızın içeri giren müdür **Adnan Ötügen**:

- Arkadaşlar birkaç dakikanızı alacağım bağışlayın. Herhalde farkında değil, içinizden biri masaların üzerinde problem çözüyor. Biz burasını bu duruma getirmek için çok sıkıntılar çektik. Lûtfen yapmayınız, burası hepimizin, dedi.

Ertesi gün ben her zaman oturduğum masaya doğru ilerlerken arkadaşımın yerinde bir başkasının oturduğunu gördüm. doğrusu hiç de hoşuma gitmedi. Neyse yerime oturduktan sonra gözucu ile yanımda oturan ve tanır gibi olduğum bu orta yaşlı kişiyi süzmeye başladım. Görünümü bana yabancı gelmedi ama nerede gördüğümü bir türlü çıkaramadım. Önünde duran eski Türkçe bir kitabı başını kaldırmadan okuyor, yanındaki kağıda durmadan not alıyordu. İlk bakışta dikkati çeken gür kaşları ve çok düzgün bir profili vardı. Bir süre böylece okumaya devam ettik. Yine **Adnan Ötügen**'in sesi ile kendime geldim. Elinde tuttuğu bir kağıda bakarak şunları söyledi:

- Arkadaşlar şimdi size bir mektup okuyacağım. Dün sözünü ettiğim öğrenci yazmış. İmzası olmadığı için kimliğini bilmiyorum. Mektup şöyle devam ediyor: "Sayın Ötügen sizden özür diliyorum. Gerçekten farkında değildim. Nitekim dün akşam üzeri çıkıp bir şişe aseton aldım ve karaladığım yerleri temizledim. Şâir Eşref, "câni cürmünü ifşâ ederse mücrim olmaz" diyor. İşte ben de itiraf ediyorum". Mektup böylece sürüp gidiyor. masaları kontrol ettik; hepsinin temizlenmiş olduğunu gördük. Kendisine teşekkür ederim, dedikten sonra çıkıp gitti. masa arkadaşım kalın ve tok bir sesle usulca:

- Ne saçma bir mantık!.. Suçu ifşâ etmekle iş bitiyorsa ceza kanunlarına ne gerek var, diye söyleyerek yavaşça bana döndü:

- Yorulmadınız mı delikanlı? Ne dersiniz biraz hava alalım mı? dedi.

Sesteki otoriteye karşı çıkamadım. Asıl binanın arkasındaki ek yapılar henüz yapılmamıştı. Ufak bahçede legüstrin tarhlarının arasından dolaşılabilecek yollar vardı. Konuşmadan biraz yürüdükten sonra sordu:

- Beni tanıdınız mı?

Kekeliyerek:

- Hayır efendim, dedim.

- Sizin kuşağınızın tanıması lâzım ama!!.

- Tanır gibi oldum, fakat çıkaramadım efendim!

- O halde tanıtayım ben Hasan Âli Yücel'im.

Şaşkınlıktan ağzım açık kaldı diyebilirim. Böyle ünlü bir kişiyi yanı başımda benimle konuşur görmek o zamanki bilincimin sınırlarının dışındaydı. Biz bu insanları yeryüzünde değil bulutların üstündeymiş gibi tasavvur ederdik. O gün neler konuştuk şimdi hatırlamayamıyorum. Çocukluk işte insana unutulmaz gibi geliyor. Aynı yıl içersinde **Ruşen Ferit Kam**'ı tanımış, hoca - öğrenci ilişkisi kısa sürede baba - oğul ilişkisine dönüşmüştü. **Kam**'ın görüştüğü, ilişki kurup gidip geldiği kimseler dönemin fikir ve sanat adamlarıydı. Bu insanları bilir, kendilerini tanır, eğer bir yerde görürsek korku ile karışık bir saygı ile bir birimize gösterirdik. Sanki bizim gibi değil de insanüstü varlıklardı. Bunlar arasında **Prof. Necati Lügal, Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk,** eski radyoculardan araştırmacı ve yazar **Refik Ahmet Sevengil, Mesut Cemil, Cevat Memduh Altar, Ruşen Kam, Ferit Alnar, Hasan Âli Yücel**, zaman zaman **Vecihe Daryal** ve **Cevdet Kozanoğlu** sayılabilir. Bu toplantılarda politika gibi güncel konulardan değil hemen hemen her zaman fikir ve sanat tartışmaları yapılırdı. Yıllar ilerledikçe bu değerli insanları daha yakından tanımak, söylemiş oldukları her cümleden yararlanmak imkânı buldum.

İsimlerini saydığım kimselerin içinde **Yücel**'e karşıt olanlar da vardı. Ama onlar o tür inanışlarını ortaya getirmezler, bilim ve sanat tartışmalarının içine sokmazlardı. Konuşmalar bazan heyecan sınırlarını zorlar tam bir sürtüşme noktasına gelince **Yücel** hemen araya girer, konuyu toparlar, böylece toplantıları ustalıkla yönetirdi. Konuları O'nun seçtiğini, bir tartışma ortamı hazırladığını, orada bulunanların birinin fikri imiş gibi ileri sürdüğünü hatırlıyorum. Son derece dirayetli bir panel yöneticisiydi. Toplantılar birer gerçek akademik toplantı niteliğinde olurdu. Nüktelerinin, şakalarının, anlattıkları fıkraların bile tadına doyulmaz inceliği vardı. **Hasan Âli Yücel** aynı zamanda ısrarlı bir takipçiydi. Yakın olduğu kişilerin ortaya koymuş oldukları eserlerde O'nun telkin ve teşvikinin büyük rolü olmuştur. Elinden iş gelip de ortaya bir eser koyamayan kimselerede üzülür, **Ruşen Kam**'ın kastederek arasıra bana:

- Oğlum! Senin şu hocan mücessem bir tembeldir. Her huyunu al da sakın o huyuna yaklaşma, derdi.

Hakkında çok söz söylenmiş, kitap ve incelemeler yayımlanmış, ilericiliği ve eğitimciliği üzerine her fırsatta durulmuş, Türk kültürüne katkıları ile şairliği anlatılmış, fakat birçok yönleri de her nedense gözden kaçmıştır. Buna herhalde ülkemizde günden güne artan fikir çatışmaları O'nu belli bir sınıfa maletme gayretleri etken olmuştur. Türk diline hakimiyeti ve bu hususta isabetli görüşleri, araştırmacılığı ve güzel sanatlarla ilişkileri, kolleksiyonculuğu, belge toplama merakı, kitap tutkusu sayılabilir. Kendisini yakından tanıyanlar çok derin bir doğu ve batı kültürüne sahip olduğunu bilir. Ne zaman yurt dışına çıksa yabancı kütüphaneleri dolaşır, tespit ettiği önemli ve ilginç kitapların yerini belirler, içeriğini not eder, mümkün ise fotokopilerini elde etmeye çalışır ilgililere bildirirdi.

Sırası gelmişken güzel sanatların önemli bir kolu olan mûsikî ile ilişkisi ve mûsikîşinaslığı üzerinde durmak istiyorum. Yine o toplantıların birinde idi ki arasıra mûsıkî de icra edilirdi, saz sanatkârları bir şeyler çalmak için sazlarının akordu ile meşgulken **Ruşen Kam**'a dönerek:

- Ruşen bir hüseyni göstersene, dedi.

Kısa bir hüseyni taksimden sonra 18. yüzyılın ünlü ustalarından **Tab'ı Mustafa Efendi**'nin,

"Ben gibi sana âşık u üftâde bulunmaz"

"Sen gibi güzel dahi bu dünyada bulunmaz"

sözleri ile başlayan hüseyni makamından yürük semâiini kusursuz bir şekilde okumaya başlayınca şaşkınlık ve hazdan ne yapacağımı şaşırmıştım. Barikon, tatlı, tecvitli bir sesi ve çok güzel diksiyonu vardı. Daha sonra yapılan sohbetlerde makamlarımızın özelliklerine, seyir ve hareketlerine, prozodiye, melodi güfte ilişkisine ne derece vakıf olduğuna yakından tanık oldum. Ancak üzülerek belirteyim ki, Yücel bu üstün yeteneğinin üzerinde durmamış, bunu amatör uğraşıdan öteye götürmemiştir. Elimizde bulunan sûznâk makamından bestelediği tek eserine bakılacak olursa, eğer bu yeteneğini geliştirseydi ünlü ve başarılı bir bestekâr olacağından hiç kuşkumuz kalmaz.

Mûsıkî sanatına hizmeti sadece bundan ibaret değildir. **Ankara Devlet Konservatuarı** bugünki şeklini O'nun bakanlığı zamanında almıştır. Birçok yabancı ve ünlü mûsikî adamı onun zamanında getirtilmiştir. Türk Mûsıkîsi'ne önem vermediği, oysa pekalâ bir Türk Mûsıkîsi konservatuarı açtırtabileceği, nedense böyle bir teşebbüste bulunmadığı ileri sürülerek hakkında ileri geri sözler söylenmiştir. Ancak O Eğitim sisteminin başında bulunuyor, eğitime yön vermeye, yapabileceğini yapmaya çalışıyordu ama dönemin tek adamı değildi. Yürütülmekte olan politikanın dışına da çıkamazdı. Nitekim kökü daha derinlerde olan bu sorunun çözüme bağlanması yıllarca sürmüş, Türk Mûsıkîsi Konservatuarının açılabilmesi için 1975 yılına kadar beklemek gerekmiş ve Yücel haklı çıkmıştır. Bu konunun polemik tarihçesi şu kısa satırların dışına taşar.

Mûşıkî alanındaki yeteneğine ve bu sanatla yakından ilgilenmesinde ailesinden intikal eden kalıtsal faktörlerin önemi büyüktür. Bu yönden de ciddi bir araştırma yapılmamış, ne kendisi ne de diğer aile bireyleri herhangi bir bilgi vermemiştir. Ailenin daha eski geçmişine dair kesin bilgilerimiz yoksa da babası ile amcasının iyi bir mûsıkîşinas olduğunu biliyoruz. Amcası **İzzet bey** (1872 - 1906) döneminin iyi ud sanatkârlarındandı. Bir süre "Bahriye Mektebi"nde okumuş, özel öğrenim görmüş, posta idaresinde çalışırken mûsıkî öğrenmiştir. Padişah II. Abdülhamid döneminin baskılarına boyun eğmeyerek Mısır'a kaçmış, ülkesine döndükten sonra yine aynı kuruluşta Edirne ve Amasya illerinde görev almıştır. Amasya'da bulunduğu yıllarda orada sürgünde bulunan **Giriftzen Asım Bey**'den yararlanmıştır. Bazı eserler bestelemiştir.

Babası **All Rıza Bey** (1875 - 1944) mesleğinin maliyecilik olmasına rağmen mûsikî çevrelerinde neyzen ve giriftzen olarak tanınmıştır. Bir mevlevî dostu olduğu için çeşitli mevlevî dergâhlarında neyzenlik yapmış hayli öğrenci yetiştirmiştir. Ağabeyi **İzzet Bey** öğrencisidir. O zamanın ünlü mûsıkî adamlarından **Muallim İsmail Hakkı Bey**'in yakın dostu olan **All Rıza Bey** dini ve dindışı alanda saz ve söz eseri olarak 95'e yakın bestelenmiş eseri vardır. Yücel de dini mûsıkîmizi çok iyi bilenlerdendi.

Soyundan kendisine miras kalan bu yetenek değişik alanlarda kendini göstermiştir. Resim sanatına düşkünlüğü, bu alanda da hayli eser toplamış olması bunlardan biridir. bütün dünyada olduğu gibi eski ve yeni edebiyatımızda şiir ile mûsıkînin büyük ilişkisi vardır. Klâsik okulun büyük bestekârları besteleyecekleri eserler için Divan şâirlerinin her şiirini değil bazılarını seçmişlerdir. Çünkü her şiir bestelenmeye elverişli olmayabilir. Böyle olduğu için "güfte şâirliği" diye bir kavram oluşmuştur. Çoğunlukla bu gibi şairlerin eserleri daha çok bestelenmiştir. Bundan da güfte şairlerinin biraz mûsıkî bilmeleri gerektiği anlaşılmış olur. Bestekârlık kariyerinin prozodi denen bir ögesinde gerek şâir, gerekse bestekâr kullanılan dilin anatomisini bozamaz. Gerçekten de mûsıkî bilen şairler bu yolda başarılı olmuştur. Bu kural eskiden şiirler aruz vezni ile yazılmış olduğundan zihaf ve imâlelerle nisbeten çözümlenmiştir. Oysa hece vezni ile yazılanlarda bu imkân da yoktur. Şâirin kapalı ya da açık heceleri arka arkaya sıralamaması gerekir. Usta güfte şâirleri bu durumu her zaman göz önünde bulundurmuştur. **Hasan Âli Yücel** bu incelikleri bilen ve yerine getiren iyi bir güfte şâiridir. Hayli şiiri değişik bestekârlarca bestelenmiş olup tespit edebildiklerimizin başlıcaları şunlardır:

Tanburî **Refik Fersan**'ın acem aşiran makamından ve müsemmen usûlünden beste'lediği bir şiiri:

Düşme gör sevda, Belâ gözlerdedir
Aşk, neş'e, zevk hep bizlerdedir
Serzenişler, nazlar sözlerdedir
Aşk, neş'e, zevk hep bizlerdedir

Şu iki dörtlüğü **Hayrî Yenigün** hüseyni makamından ve curcuna usûlünde; **Hasan Fehmi Mutel** ise dilkeşhâveran makamından ve düyek usûlünde bestelemiştir:

Hem aşkım, hem ümidim, hem de neş'emsin
Nesin rûhum gel anlat sen benim nemsin
Hayâlimden geçen her sırra mahremsin
Nesin rûhum gel anlat sen benim nemsin

İçimden kükreyen bir eski volkandım
Senin sevginle birden sarsılıp kaldım
Nasıl yaktın ki ben bir damla kandım
Nesin rûhum gel anlat sen benim nemsin

Mani tarzında yazmış olduğu şu şiiri de **Sadettin Kaynak** tarafından hicaz makamından ve aksak usûlünde; **Dr. Şükrü Şenozan** hüseyni makamından ve sofyan usûlünde, **Fahri Kopuz** ise evc makamından ve düyek usûlünde bestelenmiştir:

Dıştan vîran bağlıyım
İçten yanar dağlıyım
Bırakmam yâd ellere
Ben Tuna'ya bağlıyım

Kara bahtım susuzdur
Gözlerim uykusuzdur
Bırakmam yâd ellere
Ben Tuna'ya bağlıyım

Gönlüm gibi coş Tuna
Sensiz içim boş Tuna
Akma başka yerlere
Canevime ak Tuna

Cevdet Çağla'nın şevkefzâ makamından ve sengin semâi usûlünden bestelediği bir dörtlüğü:

Hicran gibi âlemde elîm ders-i ser olmaz
Sen bezmimize geldiğin akşam neler olmaz
Dildârına benzer şafak olmaz, seher olmaz
Sen bezmimize geldiğin akşam neler olmaz

Kendisi bu dörtlükte ufak tefek değişiklik yaparak sûznâk makamından ve curcuna usûlünden bestelemiştir. Ancak dördüncü mısradaki **"ördüğün"** sözcüğü bazan **"öptüğün"** şeklinde söylenmektedir:

Sen bezmimize geldiğin akşam neler olmaz
Aşkın beni sermest ediyorken keder olmaz
Ölsem de senin uğruna çanım heder olmaz
Sen saçlarımı ördüğün akşam neler olmaz

Atatürk sevgisi üzerine yazmış olduğu ileri sürülen şu iki dörtlüğü de **Dr. Şükrü Şenozan** Segâh makamından ve düyek usûlünde bestelemiştir. Birinci dörtlüğün ikinci mısrasındaki **"yürekten"** sözcüğü daha sonra **"gönülden"** olarak değiştirilmiştir:

Gözlerinden içti gönlüm neş'eyi
Senden öğrendim yürekten sevmeyi
Sildi aşkın gözlerinden her şeyi
Senden öğrendim yürekten sevmeyi

Sen ışıksın, ben senin pervânenim
Mestinim, meftûnunum, dîvânenim
Ben senin gölgen değil de ya nenim
Sildi aşkın gözlerimden her şeyi,

Bu şiirin **Sadeddin Kaynak**'ın hüzzam makamından ve düyek usûlünde bestelenmiş bir başka bestesi daha vardır. Aşağıya aldığımız şiirini günümüz bestakârlarından **Necmi Pişkin** hicazkâr makamından, semâi ve aksak usûllerinden değişmeli olarak bestelemiştir.

Leylâ! Bu şarkıyı dinle
Sen de benim kalbim gibi inle
Leylâ ile Mecnûn olalım gel
İhyâ edelim aşkı seninle
Sen de benim kalbim gibi inle

Son olarak **Refik Fersan**'ın Sûznâk makamından ve curcuna usûlünde bestelediği bir şiiri daha:

Bitmesin dilde elem, gözdeki nem
Sevgisiz kalmasın aslâ sînem
Böyle yandıkça gönülden sönmem
Sevgisiz kalmasın aslâ sînem

Hem içim, hem de dışım akşamda
Doyamam hüznüne mest olsam da
Her şeyin kalsın uzak arkamda
Sevgisiz kalmasın aslâ sînem •

Monserrat Caballer, 13 Haziran'da "İstanbul Festivali Açılış Konseri" için Atatürk Kültür Merkezi'nde.

— *Dizi* —

Bedri Rahmi Eyuboğlu "Bir Meyva Büyür İçimde" - 4

● Kurgu: **Selahattin GÜNDOĞDU**

1. EFE - (Öbür efeler, "Uzun olur gemilerin direği"ni hımıldarlarken)
Ah bu türküler
Türkülerimiz
Ana südü gibi candan
Ana südü gibi temiz
Türkülerde tüter dağ dağ yayla yayla
Köyümüz, köylümüz, memleketimiz
2. EFE - (Öbür efeler, "Yemen Türküsü"nü hımıldanırken)
Ah bu türküler köy türküleri
Dilimizin tuzu biberi
Memleket ahvalini onlardan sor
Kitaplarda değil türkülerde ara Yemen'i
Öleni kalanı gidip gelmeyeni
Ben türkülerden aldım haberi
3. EFE - (Öbür efeler, "Tabancamın sapını gülle donatacağım"ı hımıldarken)
Ah bu türküler köy türküleri
Mis gibi insan kokar mis gibi toprak
Hilesiz hurdasız çırıl çıplak
Dişisi dişi erkeği erkek
Kaşı kaş gözü göz yarası yara
Bıçağı bıçak.
4. EFE - (Öbür Doğu Anadolu'dan bir türküyü hımıldanırken)
Ah bu türküler köy türküleri
Karanlık kuyularda açılmış çiçekler gibi
Kiminin reyhasından geçilmez
Kimi zehir kimi zemberek gibi
EFELER - Ah bu türküler köy türküleri! (Sahne kararır. Akan yıldızlar doldurur sahneyi.)
O - (Bir süre akan yıldızları izledikten sonra)
Penceremin önünde deliklerden ışık boşanan
Kocaman bir gemi durdu.
Yarâb! Benim de içimde bu kadar ışık yansa olurdu
Dünyalar benim olurdu.
Senin en karanlık göklerinde salkım yıldızların var
Benim içimde insan ayağı değmemiş karanlıklar.
(Kadehe şarap doldurur; tam içecekken Ufaklık girer, yaklaşır.)
UFAKLIK - Yalnızlığın kadarsın
Yalnızlığın mis kokmalı
Yalnızlık dediğin büyük bir zindan
Dünyanın en kalabalık zindanı
Dinden imandan çıkarır
Ama öyle bir adam ki insanı (Küçük Prens gibi gülüp, girdiği yerden çıkar.)
O - (Mınıldanır gibi)... öyle bir adam eder ki insanı
(Şarap şişesini alır; sanki birşeyler çağrıştırmış gibi, dalar gider şişeye. Aynı anda da sahne loş aydınlatılır: Mezarlık. Oyuncular mezar taşları ve sevgileri yansılayacaklardır. Uç mezarlık şarapcısı, mûtad içki âlemlerine dalmıştır; konuşmaları belli belirsiz gelir mulağımıza. Şişeyi elden ele dolaştırırlar.)
O - (Onlara yaklaşır) Muhabbetiniz bol olsun!
1. Sarhoş - ("Güle güle" dercesine el sallar) Uğurlar olsun.
2. Sarhoş - Aynen... Hık...
3. Sarhoş - Hayırdır arkadaş? Neden düştün bu mezarlığa?
2. Sarhoş - Burası... Hık... Sadece ölmüşlere aittir. Meselâ... Hık... Biz.
1. Sarhoş - Bidakka imanım. Belki o da biz gibi, mezarlık şarapçısı? (Şişeyi uzatır) Al çek bakalım birader.
O - (Bir - iki yudum alır, geri verir şişeyi) Âbı kevser, mübarek.
3. Sarhoş - Soruma cevap vermedin arkadaş? Nesin? Necisin?
O - Şairim. Ressamım.
2. Sarhoş - Nasıl yani! Resim şiir mi yaparsın? Hık...
O - Onun gibi birşey. Söze dökemediğimi, renk renk ibrişimlerle kumaşa döker, dokurum. Nakışlarla anlatamadığımı da söze dökerim.
1. Sarhoş - (Öbürlerine) Şair gibi konuştu dimi imanım?
3. Sarhoş - Meclisimize eli boş gelmedin ya?
O - Size çıkın getirdik biz bu canı / Hakir olur fakirin armağanı.
2. Sarhoş - Bişi anladıysam Arap olıyım.
1. Sarhoş - Arapça konuşuyor tabii.
3. Sarhoş - Anladığım kadarıyla, bir armağan mı, ne...
O - Eli boş gelmedim. Bir şiir getirdim:
En azından üç dil bileceksin
En azından üç dilde
Ana avrat dümdüz gideceksin
1. Sarhoş - Anamı... Avradını...(Öbürlerince uyanır)
O - En azından üç dil bileceksin
En azından üç dilde düşünüp rüya göreceksin
2. Sarhoş - O'oo; uzun iş! (Öbürlerince uyanır)

- sürecek -

MAVİ NOTA
Aylık
Müzik ve Sanat Dergisi

Abone Koşulları : **Yıllık: 100.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **50 DM.**
Yazışma Adresi : **P. K. 205 - 61004 - TRABZON**
Ederi : **10.000 TL. (KDV dahil)**

İstanbul Temsilcisi : **Osman Razi AKSU**
Tel.: (1) 288 16 80
İzmir Temsilcisi : **Mellh GÜLER**

DİZGİ: **EFOR Masa Üstü Yayıncılık & Organizasyon**
Tel.: (03) 26 44 26 Fax: (03) 22 29 96 - TRABZON

Sahibi : **Sevilay BAYLAN**
Genel Yayın Yönetmeni : **M. Semih BAYLAN**
Yazı İşleri Yönetmeni : **Hülya ÖZMEN**
Kapak - İç Düzenleme : **M. Reşat SÜMERKAN**
Sanat Danışmanları : **Ahmet ÖZER**
Gündoğdu SANIMER
Suat KURTULDU
Selahattin GÜNDOĞDU

Abone ederinin, Müfit Semih BAYLAN adına 731986 nolu postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktilo ile yazılması rica olunur.
Ürünler yayımlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

Basım Yeri: ERHAN OFSET MATBAACILIK
Uzun Sk. 84 / A Tel.: (03) 22 24 23 - 22 35 06 / TRABZON

SANAT HABERLERİ

KONSER

Trabzon Belediyesi Kültür Müdürlüğü'nce süreli olarak düzenlenen bir halk müziği konseri daha gerçekleştirildi. Yerel sanatçımız **İhsan Eyüboğlu** yönetimindeki **Trabzon Belediyesi Türk Halk Müziği Korosu** 1 Mayıs günü **Hamamizade İhsan Bey Kültür Merkezi** konser salonunda halk müziğimizin büyük ismi **Muhlis Akarsu** ile birlikte bir sanatgecesi düzenlediler. Sanat gecesine ilgi fazlaydı.

Trabzon İl Kültür Müdürlüğü tarafından, kaybolmakta olan geleneksel kültür değerlerimizi yaşamımızın bir parçası durumuna getirerek canlandırmak ve yaşatmak amacıyla **"Hıdrellez Kültür - Bahar Bayramı"** programı çerçevesinde, 7 Mayıs günü **Trabzon Türk Sanat Musıkisi Korosu Derneği**, Trabzon Devlet Tiyatrosu'nun Atapark Büyük Sahnesinde bir bahar konseri verdi.

Trabzon Affan Kitapçıoğlu Lisesi'nin kuruluşunun 20. yılı kutlama etkinlikleri çerçevesinde **Ankara Radyosu**'nun Türk Halk Müziği sanatçılarından **Canan Başkaya, Işık Başel** ve **Tuğrul Şan**'ın katıldığı bir halk müziği konseri 7 Mayıs günü **K.T.Ü. Atatürk Kültür ve Sanat Merkezi Hasan Saka** salonunda gerçekleştirildi.

Devlet Sanatçısı Dr. Teoman Önaldı yönetimindeki **Kültür Bakanlığı İzmir Devlet Klasik Türk Musıkisi Korosu, Trabzon Liselerinden Yetişenler Kültür ve Dayanışma Vakfı**'nın davetlisi olarak 29 Mayıs günü **K.T.Ü. Atatürk Kültür ve Sanat Merkezi Hasan Saka** salonunda bir konser verdi. **Trabzon'a** son olarak 1986 yılında gelen koronun programı ilgiyle izlendi.

SERGİ

Derginiz **Mavi Nota**'nın 1993 yılı içerisinde gerçekleştirmeyi planladığı etkinlikleri çerçevesinde ilk olarak, **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde 5 Mayıs günü **1. Geleneksel Müzik Sergisi**'nin açılışı gerçekleştirildi. Sergide **Tanburi Cemil Bey**'den **Refik Fersan**'a, **Vecihe Daryal**'dan **Tatyos Efendi**'ye 120 kadar fotoğraf, 70 kadar müzik karikatürü, Osmanlı dönemi notaları, konser programları, müzik kitapları, plaklar ve dergiler yer aldı. Sergi kapsamında 13 Mayıs günü sergi salonunda **Georges Bizet**'nin **""Carmen"** operasının, başrollerini **Katarina Witt** ve **Brian Boitano**'nın oynadığı, yönetmenliğini **Horant H. Hohlfeld**'in yaptığı müziklerini **Viyana Senfoni Orkestrası**'nın seslendirdiği **"Carmen On Ice"** versiyonu video gösterisi olarak sunuldu. Planlandığı süreden, bir hafta uzatılan sergi, 20 Mayıs günü sergi salonunda yapılan, serginin irdelenmesinin konu alındığı söyleşi toplantısı ilesona erdi.

Özel Candan İlkokulu'nun **Resim Sergisi Hamamizade İhsan Bey Kültür Merkezi** sergi salonunda 8 Mayıs günü açıldı.

Affan kitapçıoğlu Lisesi Resim Sergisi Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde 10 Mayıstan itibaren sunulmaya başlandı.

14 - 22 Mayıs günleri arasında **Trabzon Cumhuriyet Ortaokulu 15. Geleneksel Resim Sergisi**'ni **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde açtı.

13 - 15 Mayıs tarihleri arasında **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi** salonunda **Yurt-Kur Trabzon Bölge Müdürlüğü**'nün **"Öğrenci Yurtları El Becerileri"** sergisi izlendi.

TİYATRO

25 Mart 1993 sahneye konulan ve **Kartal Tibet**'in yönettiği **Silahşörün Gölgesi** adlı oyunla **Trabzon Devlet Tiyatrosu** sezonu kapattı.

Abdullah Şahin Nokta Tiyatrosu, Politikada Bir Sarı Çizmeli oyununu **Trabzon Devlet Tiyatrosu** sahnesinde 18 Mayısta izleyicilere sundu. İki bölümlük müzikli güldürüyü **Recep Bilginer** yazdı, **Haşmet Zeybek** yönetti.

Trabzon Affan Kitapçıoğlu Lisesi'nin kuruluşunun 20. yılını kutlama etkinlikleri çerçevesinde okulun tiyatro kolunca hazırlanan, **Turgut Özakman**'ın yazdığı **Ah Şu Gençler** adlı oyun 18 - 23 Mayıs tarihleri arasında **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi** salonunda, 24 Mayıs günü **Trabzon Devlet Tiyatrosu Atapark Büyük Sahnede** izleyicilere sunuldu. Oyunu **Ufuk Merih Baylan** yönetirken, ışık kumanda **Müge İhtiyaroğlu**, dekor **Aydın Özmen**, makyaj **Pınar Güngör**, Aksesuar **Ruhat Puğaca**, kondüvit **Belgin Kural**, müzik montaj **Yasemin Baylan**, Projeksiyon **Elif Sezgin**, sahne düzenleme **Tuğba Koç**, ulaşım **Kemal Kazaz** tarafından gerçekleştirildi. Oyunda **Adnan Yazıcı, Bilal Koç, Birkan Görgün, Burçak Ahıskalıoğlu, Bülent Köroğlu, Derya Kocaman, Didem Hızer, Gülden Güner, Hasan Yılmaz, Melike Genç, Murat Uzun, Nuran Yazıcı** ve **Rahşan Karahasan** rol aldı. Başarılı bir oyun sergileyen kardeşlerimizi, teknik ekibi ve yönetmen **Ufuk Merih Baylan**'ı ayakta alkışlıyoruz.

Dario Fo'nun **Yüzsüz** adlı oyunuyla **Ankara Ekin Tiyatrosu** 25 Mayısta **Trabzon**'daydı. **Trabzon Devlet Tiyatrosu Atapark Büyük Sahnede** sergilenen oyunu **Selçuk Uluergüven** yönetti.

PANEL

Trabzon Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve **Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Trabzon Şubesi**'nin birlikte düzenledikleri **Doç. Dr. Bahriye Üçok**'un anısına **Eğitimde Çağdaşlık Anlayışı** konulu panel **Hamamizade İhsanbey Kültür Merkezi** salonunda gerçekleştirildi. Panele **Prof. Dr. Süleyman Ç. Özoğlu** ve **Doç. Dr. Türker Minibaş** katıldı.

KUTLAMA

Affan Kitapçıoğlu Lisesi'nin 20. kuruluş yıldönümü çeşitli etkinliklerle kutlanıyor. Kutlama 15 Nisan günü başladı, 12 Hazirana dek sürdü.

18 - 24 Mayıs günleri arasında yer alan **Müzeler Haftası**, bu yıl da **Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Müze Müdürlüğü** tarafından kutlandı.

Program şöyleydi:

18 Mayıs: **Müze Koleksiyonundaki Sikke ve İkonalardan bir kesit.** Yer: **Ayasoya Müzesi.**

20 Mayıs: Dia gösterisi. **Eski Trabzon ve İstanbul Görüntüleri.** Sunan: **M. Reşat Sümerkan.** Yer: **İl Kültür Müdürlüğü** gösteri salonu.

21 Mayıs: Panel. **Müzeler, Kültür Varlıklarımız ve Eğitim.** Konuşmacılar: **Yrd. Doç. Dr. Nural Gündüzalp, H. Kenan Gedikoğlu, Öğr. Gör. İbrahim Okman** ve **Müze Müdürü Ayşe Sevim.** Yer: **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi.** Gerçekleştirilen paneli Genel Yayın Yönetmenimiz **Müfit Semih Baylan** yönetti.

Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin 38. kuruluş yıldönümü bu yıl da çeşitli etkinliklerle kutlandı.

SAYGI GÜNLERİ

Trabzon Gazeteciler Cemiyeti'nin düzenlediği **Trabzon'un Yetiştirdiği Değerlere Saygı Günleri** çerçevesinde 11 Mayıs günü **Orhan Peker**, 27 Mayıs günü **Arslan Pulathaneli** kişilikleri ve yapıtlarıyla tanıtıldılar.

DERGİ

Mayıs ayında **Trabzon**'da **Eğitim Sanat** adıyla bir dergi yayın yaşamına başladı. **Türkay Korkmaz**'ın sahipliğini ve yazı işleri müdürlüğünü yaptığı derginin yakın bir gelecekte **Eğitim - İş Sendikası**'nın yayın organı olacağı öğrenildi.